

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

**EKONOMICKÉ UKAZATELE A SOUČASNÝ ŽIVOT SAMO-
ŽIVITELEK Z NEZISKOVÉ ORGANIZACE V ČR**

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Zvánovcová, Ph.D.
Autor práce: Monika Plassová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: kombinovaná
Ročník: třetí

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

21. dubna 2020

Monika Plassová

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Mgr. Veronice Zvánovcové, Ph.D. za odborné vedení při zpracování této práce, za její cenné rady, připomínky a trpělivost. Děkuji též svému manželovi a dceři, kteří mě podporovali a kráčeli se mnou po celou dobu studia.

Obsah

Úvod	6
1 Rodina	9
1.1 Funkce rodiny	9
2 Neúplné rodiny v České republice.....	11
2.1 Vývoj a důvody vzniku neúplných rodin	11
2.1.1 Domácí násilí	11
2.1.2 Partner ve vězení.....	12
2.2 Postoj společnosti k neúplným rodinám.....	12
2.3 Rozpad rodiny a jeho vliv na dítě	13
2.3.1 Dopady rozpadu rodiny na matku.....	14
3 Současná životní úroveň matek samoživitelek.....	15
3.1 Životní situace a sociální fungování matek samoživitelek.....	15
3.2 Ekonomické dopady na matky samoživitelky	16
3.3 Samoživitelky na trhu práce	17
3.4 Pohled na ženu od počátku její existence	18
3.5 Feminizace chudoby.....	20
3.5.1 Chudoba a lidská práva	21
3.5.2 Ženská práva	22
3.5.3 Genderové nerovnosti.....	22
4 Podpora samoživitelek.....	23
4.1 Výživné.....	24
4.2 Neziskové organizace	25
4.2.1 Organizace Klub svobodných matek.....	25
5 Výzkumné šetření	27
5.1 Cíl výzkumu.....	27
5.2 Výzkumné otázky.....	27
5.3 Metodika výzkumu.....	27
5.4 Průběh výzkumu.....	28
6 Výsledky výzkumu	32
7 Diskuze	39
Závěr.....	44
Seznam použitých zdrojů.....	45
Seznam příloh	50
Přílohy	51
Abstrakt.....	73

Abstract.....74

Úvod

Pro bakalářskou práci bylo vybráno téma samoživitelství a s tím spojená problematika jako je nedostatečný příjem, obtížné hledání vhodného zaměstnání, problémy s bydlením, neplacení výživného. Cílem práce je na základě studia odborných zdrojů, literatury a vytvořeného výzkumu představit život matek samoživitelek a zjistit, jaké ekonomické ukazatele ovlivňují jejich úroveň života. Prvotní inspirací mi byla blízká přítelkyně, která se před pár lety ve výše zmíněné situaci nacházela. Vzpomínám si, jak byla zoufalá a vyčerpaná. V dnešní době vzniká čím dál více neúplných rodin. Přibývá žen, jež vychovávají své děti samy, bez partnera. Bakalářská práce je zaměřena na život těchto žen označovaných jako „samoživitelky“.

Podle statistiky Českého statistického úřadu bylo v roce 2018 v naší zemi 179 506 neúplných rodin. Počet jednotlivých členů v domácnosti tak činil 432 066.¹ Jedná se o spoustu lidí, dětí, a proto je důležité se tímto tématem zabývat a věnovat mu pozornost.

Kdo je vlastně považován za samoživitelku? Zákonná definice tzv. osamělého rodiče (zaměstnance) je uvedena v ustanovení §350 Zákoníku práce a zní takto: *„Osamělými se rozumějí neprovdané, ovdovělé nebo rozvedené ženy, svobodní, ovdovělí nebo rozvedení muži a ženy i muži osamělí z jiných vážných důvodů, nežijí-li s druhem, popřípadě s družkou nebo s partnerem.“*²

*„Samoživitelství se pojí s mnoha označeními pro rodiče, kteří žijí či vychovávají svoje děti sami. Dříve se užíval pojem svobodná matka, v současnosti ho však nahradil genderově neutrální samoživitel/samoživitelka.“*³

*„Společnost pro zdravé rodičovství Aperio používá namísto pojmu samoživitelka pojem sólo rodič, který lépe označuje komplexní roli toho, kdo sám zajišťuje obživu a péči o rodinu. Sólo rodič je v našem pojetí tedy ten, kdo vede sám domácnost, ve které vyrůstají děti.“*⁴

¹ Český statistický úřad. *Rodiny a domácnosti* [online].

² MAS Vyškovsko. *Definice podporovaných cílových skupin* [online].

³ JANÍČEK, J. Fenomén samoživitelství v ČR. *Fema* [online]. 2014, speciální číslo, s. 4–5 [cit. 2020-02-12].

⁴ APERIO. *Sólo rodiče, rozvody, rozchody* [online].

Může se jednat i o rodiče, kteří mají dítě ve střídavé péči; nebo o rozvedené/svobodné/ovdovělé rodiče, kteří mají partnera, který však s nimi nežije trvale v jedné domácnosti a nesdílí symetricky péči o dítě. Tato skupina je tedy velice rozmanitá a potýká se s velmi různorodými potížemi při péči o děti a jejich výchově. Jejich společným jmenovatelem je právě chybějící trvalá přítomnost druhého rodiče.“⁵

Během své studijní praxe jsem se setkávala s matkami, které jsou samoživitelkami, a jež každý měsíc řeší zásadní věci samy a samy je i zastávají. Žena po rozchodu s partnerem přichází o značnou část příjmu, v dalším životě je pro ni velkou překážkou získat zaměstnání. Přesto většinou péče a odpovědnost za děti je pouze její úlohou. Žena tak musí zastávat roli jediného rodiče a jediné živitelky, aby zajistila fungování rodiny. I když bychom si řekli, že žijeme v době blahobytu, jsou to právě matky samoživitelky, které velmi často čelí chudobě a sociálnímu vyloučení. Na základě nízkých příjmů a nákladů na péči o děti balancují na hranici chudoby, nebo jsou chudobou ohrožené a chudoba je přenášena i na děti. Málokdo si uvědomuje, že si za svou životní situaci samy nemohou, často se do této situace dostanou citovým naplněním, pohodou rodinného života a najednou se vše rozpadne. Takový konec si vědomě neplánovaly. Právem se tyto ženy cítí zraněné a osamělé a okolí jim jejich situaci někdy moc neulehčuje. Nikdo z nás přeci neví, jakým směrem se bude jeho život ubírat a co ho čeká. Matkám samoživitelkám jde především o své děti, ale jak všemu čelit a sama? V jejich domácnosti chybí celý jeden příjem, snižují se jejich možnosti, jak zharmonizovat pracovní i rodinné povinnosti. Přijde mi až skoro nemožné, jak v tomto začarovaném kruhu dokáží existovat, a hlavně vyžít s tím co mají.

Bývalá ministryně Michaela Marksová o samoživitelkách řekla následující: „*Osud samoživitelky by si v naší zemi dobrovolně vybral jen blázen. Neúplné rodiny s dětmi totiž u nás patří k těm vůbec nejvíce ohroženým chudobou. „Zneužívání“ sociálních dávek v praxi znamená žít z příjmů na úrovni životního minima (kolem tří tisíc korun na osobu, podle toho, kolik lidí žije v jedné domácnosti). A své dítě podporovat z přídatků na děti – tato dávka je definována jako „základní, dlouhodobá dávka poskytovaná rodinám s dětmi, která jim pomáhá krýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí“.*⁶

⁵ APERIO. *Sólo rodiče, rozvody, rozchody* [online].

⁶ MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. Bojujme za samoživitelky! In: *Blog.aktualne.cz* [online].

Zároveň musí tyto ženy hledat takové zaměstnání, jež jim umožní postarat se o děti. Je nemožné, aby žena pracovala na plný úvazek, protože potřebuje pomoc dalších osob. Na trhu práce jsou vnímány jako rizikové zaměstnankyně. Zaměstnavatel dává raději přednost lidem s odrostlejšími dětmi, jelikož nepřerušují pracovní proces a nemají časté absence kvůli ošetřování malých dětí.

Bakalářská práce je rozdělena do sedmi kapitol, první kapitola pojednává o rodině, o jejím významu a jejích funkcích. Druhá kapitola je věnována neúplným rodinám, jak vznikají, jaké jsou příčiny rozpadu rodiny, jaký k nim zaujímá postoj společnost a dále je zaměřena na dopady rozpadu rodiny na dítě i matku. Třetí kapitola popisuje současnou životní úroveň samoživitelek, charakterizuje životní situaci a sociální fungování matek samoživitelek, dále pojednává o ekonomických dopadech na matky samoživitelky a jejich uplatnění na trhu práce. Tato kapitola se zabývá též pohledem na ženu, na její vývoj a společenské postavení. Následující podkapitola se věnuje tématu chudoby, proč převažuje právě mezi ženami a jak je vnímaná chudoba z pohledu lidských práv a genderové nerovnosti. Čtvrtá kapitola se zabývá podporou samoživitelek, a to prostřednictvím státu a neziskových organizací. V páté kapitole je představen výzkum, s jehož pomocí bude naplněn cíl práce. Šestá kapitola obsahuje výsledky z realizovaného výzkumu. Sedmá kapitola je věnována diskusi.

Pro psaní bakalářské práce byla využita dostupná literatura, především kniha Anny Šťastné *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*, publikace Radky Dudové *Postavení sólo rodičů v ČR, koncepce a realizace sociální a rodinné politiky v ČR se zaměřením na péči o seniory i o děti*, dále *Sociální práce v praxi* od Oldřicha Matouška a kniha Jacka Goodyho *Proměny rodiny v evropské historii*, všechny zdroje jsou uvedené v seznamu použité literatury.

1 Rodina

Co to vlastně je rodina? V minulosti se velmi často používalo spojení „rodina je základ státu.“ Rodina je důležitým místem, kde nalézáme pocit bezpečí, jistoty, přijetí, porozumění, podporu a hlavně lásku. Rodiče dětem předávají své životní zkušenosti, postoje, učí je základní společenská a mravní pravidla. Základní účel pro vytváření rodiny je vcelku jednoduchý, plodit děti a vychovávat je. Stejně tak stojí v zákoně o rodině v §1 odstavce 2 zákona č. 94/1963 Sb., který vystihuje rodinu následovně: „*Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.*“

Přesně definovat rodinu je obtížné, existuje ovšem mnoho podob, které rodinu definují a tak uvádím jednu z nich, jež se mi líbí nejvíce: „*Rodina je malá primární společenská skupina, založená na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím (osvojení), na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti.*“⁷

Všechna slova mají svůj původ. Slovo „rodina“ v indoevropských jazycích ukazuje na její ekonomický základ. Ve starém Řecku se používalo slovo OIKOS, které vyjadřovalo rodinu, ale i majetek a také bydliště. Do moderních jazyků se z tohoto označení vyvinulo slovo ekonomie. První ekonomikou byla právě rodinná ekonomie, protože majetek se produkoval a konzumoval v rodinách. Následně latina zavedla slovo FAMILIA, jež pro označení rodiny převzaly germánské a románské jazyky.⁸

1.1 Funkce rodiny

Rodina plní mnoho funkcí. Správně fungující rodina zajišťuje plnění všech základních funkcí a uspokojování potřeb rodiny. Zajišťuje například své členy po hmotné stránce, zajišťuje potravu, věnuje pozornost zdraví, vytváří bezpečné a výchovné zázemí pro děti atd.

⁷ DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*, s. 91-92.

⁸ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 174.

Uvádím čtyři základní funkce rodiny z hlediska sociální psychologie:

1. Biologicko – reprodukční funkce

Tato funkce zabezpečuje udržení života, vztah muže a ženy zde nachází svůj smysl. Může se uplatnit i mimo rodinu, ale v rodině nabývá plného významu. Je třeba dítěti zajistit potřebné podmínky života a jeho další vývoj. Zjednodušeně řečeno, úkolem rodičů je plodit děti.⁹

2. Ekonomicko – zabezpečovací funkce

Tato funkce spočívá v zabezpečení všech členů rodiny nejen v oblasti materiální, ale i sociální, duševní a duchovní.¹⁰

3. Emocionální funkce

V této fázi je zapotřebí zralých a zodpovědných lidí, kteří berou vztahy vážně, aby byli nakloněni řešení konfliktů a spolupráci s okolím. Sdílet s dítětem pocity, pomáhat mu s jejich vyjadřováním, vztahy založené na lásce.¹¹

4. Socializačně výchovná funkce

Tato fáze hraje velikou roli v životě dítěte, neboť velmi záleží na tom, zda dítě přijímáme, jsme citliví a vnímající vůči jeho potřebám, jež naplňujeme. Účelem vychovávání je určování pravidel a zdravých hranic a připravení dítěte na fungování ve společnosti.¹²

⁹ ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*, s. 12.

¹⁰ Tamtéž, s. 12.

¹¹ Tamtéž, s. 12.

¹² Tamtéž, s. 12.

2 Neúplné rodiny v České republice

2.1 Vývoj a důvody vzniku neúplných rodin

Neúplnou rodinu tvoří jeden z rodičů společně s jeho nezletilým dítětem, popřípadě dětmi. V celé historii existovaly neúplné rodiny, pouze se mění způsoby jejich vzniku. Nejčastějšími důvody byla vysoká úmrtnost postihující jednoho z rodičů, výjimkou nebyly ani nemanželské děti svobodných matek.¹³

Důvody vzniku neúplných rodin:

1. úplná rodina nevznikne vůbec – tj. pokud matka zůstane se svým potomkem sama,¹⁴
2. úplná rodina přestane dočasně nebo trvale plnit svoji funkci – rodič je s dítětem dočasně sám, protože druhý rodič je např. ve výkonu trestu nebo trvale opustil rodinu,¹⁵
3. úplná rodina zanikne, a to buď přirozeně (smrtí jednoho z rodičů) nebo nepřirozeně (rozvodem manželství/rozchodem partnerů).¹⁶

V následující kapitole představím podrobněji další časté důvody, které vedou k samoživitelství.

2.1.1 Domácí násilí

Domácí násilí je v mnohých případech příčinou, že zůstane matka sama s dětmi. Násilí má více forem, jedná se o psychické násilí, fyzické násilí, sexuální násilí, ekonomické násilí a sociální izolaci. Jde o násilí odehrávající se zpravidla mezi osobami žijícími ve společné domácnosti. Domácí násilí se děje opakovaně a dlouhodobě, kdy se násilník snaží získat silnější postavení nad obětí a často o násilí v rodině nikdo neví. V případě, že žena ukončí vztah s násilníkem a odejde, ztrácí nejen partnera, otce svých dětí, ale v mnohých případech živitele rodiny, společný majetek a v neposlední řadě i svůj domov. Odchodem do bezpečí přichází o dosavadní bydliště, o zaměstnání, sociální kontakty a klesá tak její životní úroveň.¹⁷

¹³ ŠTASTNÁ, A. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*, s. 12.

¹⁴ MÁROVÁ, Z., RADVANOVÁ, S., MATĚJČEK, Z. *Výchova dětí v neúplné rodině*, s. 74.

¹⁵ Tamtéž, s. 74.

¹⁶ Tamtéž, s. 74.

¹⁷ PAPERSTEINOVÁ, L., NAVRÁTILOVÁ, J., BOTEK, L. *Domácí násilí: příručka (nejen) propastorační pracovníky*, s. 11–24.

2.1.2 Partner ve vězení

V případě, že otec rodiny musí nastoupit do výkonu trestu, čekají rodinu velké změny. Velmi často se to promítne hlavně na ekonomické situaci, jelikož uvězněný rodič přispíval do rodiny nebo byl živitelem rodiny. Rodina se tak stává neúplnou, matka se dostává do role samoživitelky a situace pro rodinu může mít tyto následky:

- zvyšuje se stres a vypětí mezi členy rodiny,
- finanční zdroje jsou nedostatečné,
- může dojít ke změně prostředí stěhováním,
- rodina může být izolována na základě stigmatizace z okolí.¹⁸

Matka samoživitelka v této situaci, kdy otec je ve výkonu trestu, nemá nárok od státu na žádnou kompenzaci a je svým způsobem potrestána též.

2.2 Postoj společnosti k neúplným rodinám

Neúplné rodiny lze charakterizovat i podle společenských postojů k nim:

1. osamělé matky, které jsou vdovami s dětmi, společnost na ně nahlíží shovívavě, spíše jsou litovány, neboť za svou situaci samy nemohou,¹⁹
2. osamělé matky, které tvoří neúplnou rodinu po rozpadu partnerství, jsou na jedné straně moralizovány, že si vztah či manželství neudržely ani kvůli dětem, na druhé straně jsou podporovány, že je lepší žít sice v neúplné rodině, ale v klidu,²⁰
3. třetí skupinu tvoří matky, které se dobrovolně rozhodly žít svobodně, dítě mají s mužem, se kterým neplánovaly trvalý vztah.²¹

To, že se matka rozhodne být svobodnou matkou, je vždy individuálním rozhodnutím, jež je ovlivněné spoustou faktorů. „*Nároky na individuální štěstí v dnešní společnosti jsou vysoké, náročné je také vybudování a udržení stabilního vztahu.*“²² V současné době převažují domácnosti rozvedených, odděleně žijících párů a svobodných matek. Počet neúplných rodin bude zřejmě i nadále pokračovat díky stoupajícím počtům rozvodů, neformálním soužití partnerů a svobodných matek.²³

¹⁸ STOKLÁSKOVÁ, M., SADKOVÁ, T., MELOUNOVÁ, Z. *Děti jsou bez viny*, s. 12.

¹⁹ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, s. 128–129.

²⁰ Tamtéž, s. 128–129.

²¹ Tamtéž, s. 128–129.

²² Tamtéž, s. 129.

²³ PAVLÍK, Z. *Sňatečnost a rodina: Bračnosť i sem'ja*, s. 148.

2.3 Rozpad rodiny a jeho vliv na dítě

Když rodina přestává fungovat, dítě nerozumí tomu, co se děje. V případě hádek a sporů mezi rodiči se cítí zmatené, nejisté, má strach, je smutné, často pláče. Samy se zahlcují otázkami typu, zda něco provedly, jestli to není kvůli nim. Zde by mělo být dítě informováno o tom, co se děje a ujištěno, že i když si matka s otcem nerozumí, že za to nemůže, a přesto je dál milováno a přijímáno. Pro vývoj dítěte je i přes to, že se rodiče rozejdou, důležité, aby mělo ve svém životě jak matku, tak i otce. Pro děti je otec hned vedle matky další nejdůležitější osoba v jeho životě. Děti nejvíce trpí tím, když se otec po rozchodu změní v rodiče neaktivního, z čehož mohou později vyplynout potíže například s chováním.²⁴ Děti, které se po ukončení vztahu s otcem nestýkají, se častěji potýkají s problémy ve škole, mívají horší prospěch a častěji chybí. Mají potíže se soustředěním, odbíhají v myšlenkách k situaci, která je doma. Bývají zamlklé a zadumané. Mohou mít problémy i ve společenství, někteří chlapci hůře navazují přátelství a bývají dětinštější, jiní se ke svým dosavadním přátelům nyní chovají jinak nebo se jim vyhýbají. Naopak chlapci, jejichž rodiče se rozvedli, mají v pozdějším věku problém s respektem k autoritám a jejich chování je spíše impulzivní až agresivní. U dívek se problémy projevují až v období dospívání při navazování partnerských vztahů. Dívky mají vysoké sebevědomí a s intimním životem začínají brzy. Dětem v rodině otec chybí, jsou smutné, je jim to líto, jejich nejčastějšími reakcemi jsou právě smutek, deprese a vztek. Děti se po otci ptají, pláčou, pak jejich reakci střídá vztek, a když ani se vztekem neuspějí a tatínek se nevrací, dostávají se do deprese. Chlapci vnímají absenci otce jako velkou ztrátu převážně ve věku 8-12 let a jejich vztek je obzvláště silný. Děti zlobí jak doma, tak ve škole. Deprese přichází, protože dítě citově strádá, chybí mu láska druhého rodiče a cítí se odmítnuté. Trápí se, trpí pocity méněcennosti, nevěří si. Předem očekává neúspěch. Někdy děti trpí nechutenstvím, vypadají unaveně, pobolívá je břicho nebo hlava.²⁵

²⁴ ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*, s. 29–33.

²⁵ TEYBER, E. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*, s. 100–104.

Dětem by se měla vždy sdělovat pravda, s přihlédnutím k jejich věku a míry pochopení. Když otec odchází, mělo by dítě vědět, že se nelze spoléhat na to, že otec bude vždy a s jistotou k dispozici v případě potřeby. I když jsou tyto rozhovory náročné, plné emocí, mnohdy plné strachu a obav, jsou nejlepší volbou, aby vztahy byly založené na důvěře před používání výmluv nebo milosrdných lží.²⁶ V Úmluvě o právech dítěte se uvádí, že na prvním místě je vždy blaho a nejlepší zájem dítěte.

2.3.1 Dopady rozpadu rodiny na matku

Zpravidla se rodič do role osamělého rodiče dostává na základě nefunkčního partnerského vztahu. Rodič nemá velkou možnost výběru, volí mezi dvěma negativními variantami: nevyhovující partnerství, nebo život osamělého rodiče.²⁷

Dopad rozpadu rodiny se nevyhýbá ani ženě. Stejně jako pro děti, i pro většinu rodičů bývá rozpad rodiny velmi náročný a bolestivý je pro všechny zúčastněné. Vyrovnávání se se situací můžeme rozdělit do několika fází. V první fázi rodič trpí rychlými změnami nálad, od veselosti až po hlubokou depresi. Tento stav doprovází špatná soustředěnost, nízký pracovní výkon, úzkost, podrážděnost, poruchy spánku a zdravotní obtíže. Nejobtížnější bývá první rok po rozchodu a některým může trvat dva až tři roky cesta k sobě samému, aby si zase věřil a měl víru ve vztahy.²⁸

Po rozchodu trpí matky osamělostí a jsou sociálně izolované. Okruh setkávání se s jinými lidmi se zužuje pouze na rodinu nebo pracovní kontakty. Aby mohla matka zajít třeba s přáteli za kulturou nebo vyrazit za sportem, řeší jak hlídání dětí, tak placení vstupů na různé aktivity a v návaznosti na to naráží na hlavní problém, jímž je nedostatek peněz.²⁹

²⁶ TEYBER, E. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*, s. 111.

²⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*, s. 366–367.

²⁸ TEYBER, E. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*, s. 18–20.

²⁹ MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, s. 47.

3 Současná životní úroveň matek samoživitelek

3.1 Životní situace a sociální fungování matek samoživitelek

Matky samoživitelky se velmi často nacházejí v komplikované a nepříznivé životní situaci, která ovlivňuje jejich sociální fungování ve společnosti, a mnohdy jsou odkázané na další pomoc. Proto bych nyní objasnila pojmy, jimiž se problematika sociálního fungování zabývá.

Sociální fungování je pojem, kterým je vyjadřován cíl sociální práce. H. Bartlettová (1970) ve své knize *The Common Base of Social Work Practice* o sociálním fungování uvádí, že to jsou interakce, jež probíhají mezi nároky prostředí a lidmi. Existují dvě dimenze, v nichž člověk své problémy řeší. První dimenzí je schopnost řešit problémy a druhou dimenzi představují nároky a podpory sociálního prostředí. Člověk a prostředí na sebe neustále působí, prostředí má na člověka určité nároky, na něž musí reagovat. Mezi nároky prostředí a člověkem může vzniknout nerovnováha a následně problém. Je potřeba podporovat sociální fungování klientů, aby dokázali přiměřeně plnit nároky, které na ně klade prostředí.³⁰

Životní situace má dvojí význam. Podle H. Bartlettové (1970) první význam vyjadřuje životní úkoly, které před rodinu staví sám život. Druhý význam vyjadřuje kombinaci různých okolností, jež rodině brání ve zvládnání svých životních úkolů bez cizí pomoci, tak aby je rodina dokázala překonat sama. Běžné „přechodové“ situace, které se v rodině dějí - jako např. narození dítěte, nebo když děti opouštějí rodinné hnízdo, nazýváme tzv. zlomovými úkoly, ty se stávají předmětem pozornosti sociálních pracovníků. V některých rodinách může trpět jeden nebo více členů psychickými problémy, nebo ekonomickými dopady jako následek těchto situací a lze je zvládnout až s pomocí zvenčí. Součástí životní situace jsou překážky, které brání zvládnání životních úkolů a naproti tomu zdroje, jež naopak rodině pomáhají situaci zvládat. Důležité je vyhledávání konkrétních zdrojů určité rodiny (např. kulturní, psychické, duchovní aj.) a podporování rodiny v jejich využití.³¹

Nízká životní úroveň je výsledkem u matek samoživitelek na základě chybějících zdrojů příjmů. Prvním předpokladem po odchodu otce je, že bude hradit výživné na děti, ovšem tomu ne vždy realita odpovídá. Dalšími příjmy jsou dávky sociální

³⁰ NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*, s. 193–194.

³¹ ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.). *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 9–10.

podpory, hmotná nouze, eventuálně příjem z pracovní činnosti matky. Vzhledem k neustálému růstu nákladů a cen využijí matky možnost, pokud ji mají, žít společně s příbuznými, nejčastěji jsou to rodiče, již se podílejí na přispívání a výchově dětí. Matky, které do té doby vedly svou vlastní nezávislou domácnost, se nyní znovu stávají závislými na rodičích.³²

3.2 Ekonomické dopady na matky samoživitelky

Pro matku samoživitelku je její role jako jediné živitelky náročná. Pod tíhou veškerých povinností je velmi často frustrovaná, nemůže si povinnosti s nikým rozdělit, ani je na nějakou dobu předat někomu jinému, musí spoléhat jen sama na sebe. Zatímco dříve to bylo záležitostí obou rodičů. Na její osobní potřeby a její osobní život jí nezbývá žádný čas, energie a ve velmi častém případě ani finanční prostředky. Zajistit pro své děti, aby se dobře vyvíjely, zabezpečit veškeré jejich potřeby, počínaje materiálními potřebami, tak i poskytnutím citového a harmonického zázemí, je pro jednoho rodiče velmi těžkou úlohou. Matky chtějí pro své děti být jakýmsi přístavem, pevným bodem, kde najdou vždy pochopení, zajímají se o jejich pocity, naslouchají jim. Jenže na druhé straně v roli jediného rodiče, i přes to, že jsou ženy silné, jsou i křehké a také mnohem zranitelnější a není se čemu divit, že většina matek je v této roli přetížená a podrážděná. Tento stav se může odrážet na zhoršeném vztahu k dětem.³³

Nutnost dvou příjmů v rodině dostává samoživitelky do kritické situace, protože rodičovský příspěvek je nedostačující. Ženy se tak svými příjmy pohybují na hranici životního minima a jsou závislé na státním systému sociálního zabezpečení, což jim stejně nepomůže ke zvýšení průměrné životní úrovně.³⁴ Životní úroveň matek samoživitelek je ovlivněná i tím, zda otec po odchodu z rodiny plní svou funkci živitele a přispívá na děti. Jako jeden z častých problémů matek samoživitelek je neplacení výživného od otců. V dřívějších dobách závisela schopnost žen přežít rozvod či rozchod na tom, zda si našly jiného partnera. Nyní, když mají nezávislý příjem či zajištěnou finanční podporu – od bývalého partnera, od příbuzných či od státu, přestala tato omezení platit. Osamělí rodiče sice dokážou přežít sami, ale potýkají se s chudobou.³⁵

³² RADIMSKÁ, R. Rozvedené a svobodné matky v České republice. *Gender: Rovné příležitosti – Výzkum* [online]. 2003, 1-2, s. 12 [cit. 2020-03-04].

³³ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, s. 131–132.

³⁴ ČERMÁKOVÁ, M. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*, s. 42.

³⁵ GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*, s. 182.

Jsou to právě rozvody a rozchody partnerů, které činí ženy více ohroženými chudobou, protože dopady na jejich životní podmínky a životní úroveň jsou markantní. Muži se mohou věnovat práci a kariéře, nejsou omezováni závazky vůči svým dětem, zatímco ženy po rozvodu pečují o nezaopatřené děti, které jim znesnadňují výběr zaměstnání.³⁶ Ženy jsou jednoznačně v nevýhodné pozici, pokud přeruší zaměstnání nebo pracují na zkrácený úvazek z důvodu péče o děti.³⁷

3.3 Samoživitelky na trhu práce

Nejtěžším pro ženy je zapojení se do pracovního procesu po rodičovské dovolené a zároveň náročným až nereálným úkolem je, jak skloubit rodinu s prací. Matky samoživitelky jsou v nelehké situaci, rády by pracovaly, jenže nemohou být flexibilní a pracovat na všechny směny, mnohdy nemají možnost umístit dítě do předškolního zařízení, nebo je pro ně nereálné vykonávat práci po dobu 8,5 hodin. Ale naopak by uvítaly možnost kratších úvazků.

Ve světě se například již osvědčilo, že kratší pracovní doba – 6 hodin denně dělá lidi šťastnějšími, vyrovnanějšími. Lidé podávají zároveň efektivnější výkony.³⁸ Pro matky samoživitelky by to znamenalo větší možnost, jak sladit pracovní život se životem rodinným, neboť by se mohly profesně rozvíjet, soustředit se na práci a zároveň mít čas na své děti, pro něž jsou primárním rodičem.

Rodiny matek samoživitelek jsou na příjmu ženy existenčně závislé, ovšem na trhu práce zaujímají místo jedné z nejohroženějších skupin. Matky musí čelit řadě znevýhodnění, která se promítají do pravděpodobnosti jejich přijetí, kdy velkou roli hraje zrovna to, zda má malé děti. Situaci zhoršuje i fakt, že nemá partnera, tudíž se zvyšuje pravděpodobnost absencí například v důsledku péče o děti v době nemoci. V České republice patří právě matky samoživitelky, jež mají malé děti, do skupiny, která nejhůře, nejdéle a opakovaně hledá zaměstnání.³⁹

³⁶ KUBÁLKOVÁ P., WENNERHOLM ČÁSLAVSKÁ T. „Ženy a česká společnost, Hodnocení implementace Pekingské akční platformy na národní a mezinárodní úrovni“ [online].

³⁷ Tamtéž.

³⁸ KOŘISTOVÁ, L. Kratší pracovní doba zvyšuje výkon. In: *Iprima.cz* [online].

³⁹ HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice. „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (dětí a seniory)*, s. 4–5 [online].

Některé matky samoživitelky se snaží předcházet chudobě tím, že hledají zaměstnání na celý úvazek, po namáhavém dni v práci ovšem začíná druhá směna v podobě domácích prací a péče o děti, matka je unavená, vyčerpaná, psychicky rozladěná. Padá na ní celá situace, kdy by chtěla svým dětem dopřát koníčky a různé aktivity, za účelem rozvoje dítěte. Důsledkem toho je, že děti zaostávají za svými vrstevníky a děti následně mají horší zdravotní stav a mají psychické i citové problémy.⁴⁰

3.4 Pohled na ženu od počátku její existence

V celé lidské historii bylo období pravěku nejdelším úsekem, z něhož bohužel nezůstaly žádné písemné památky a informace. V této době vzniká první forma manželství, tzv. manželství skupinové. Manželské skupiny byly na sebe neustále vzájemně odkázány a nemohly odděleně žít ani na krátkou dobu. Společně si pomáhaly, staraly se a vychovávaly děti, obstarávaly a připravovaly potravu, vyráběly si oděvy atd. V této době společnosti vládne žena, která má nejvyšší postavení, je nositelkou života a nazýváme ji matriarchát. Mezi muži a ženami panovala naprostá rovnoprávnost. Zatímco žena společně se svými sestrami hospodařila v domácnosti, muž zajišťoval potravu. Postupně se pozice ženy oslabuje a matriarchát je zvrácen v patriarchát.⁴¹

Rody se začaly rozpadat na větší celky, rodiny a měly formu patriarchální velkorodiny. Pánem v rodině byl výhradně muž. Pro patriarchální dobu bylo typické úplné podřízení se otci rodiny, a naopak postavení ženy se oproti předchozímu období velmi zhoršilo. Žena vykonávala podřadné těžké domácí práce, pobývala jen v domě, byla rodičkou a služkou. Žena nebyla svobodná a její postavení bylo v této době spíše žalostné.⁴²

S příchodem křesťanství se evropská rodina mění, církve zavádí nová pravidla pro manželství. Manželství je uzavíráno na základě svobodného souhlasu obou partnerů.⁴³

⁴⁰ BUDINOVÁ, A. *Rizika chudoby žen postižených domácím násilím a jejich dětí*, s. 23.

⁴¹ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*, s. 13–18.

⁴² NEUMANN, S. K. *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*, s. 317–320.

⁴³ ENNEN, E. *Ženy ve středověku*, s. 44.

Velkým přínosem pro ženy bylo zřízení klášterů. V klášterech totiž mohly vést relativně samostatný život a bylo to jediné místo, kde mohly získat vzdělání. Existovaly dva typy klášterů: jeden pro bohaté a mocné, druhý pro prosté a chudé dívky z lidu. Klášter představoval jedinou možnost pro ženu, která nechtěla vstoupit do svazku manželského, a pro mnoho žen se stal i chudý klášter opravdovým domovem.⁴⁴

Postavení ženy určoval její finanční příspěvek na domácnost, jenž bohužel zeslaboval malý počet pracovních příležitostí, což zapříčinilo její závislost na muži, jako hlavě rodiny. Nemohla se od rodiny odpoutat, jelikož by si nevydělal žádný peníze, a s neprovdanými ženami společnost nepočítala.⁴⁵ Svobodné matky žily na okraji společnosti jako ženy, které byly chudé, nemocné, popřípadě nějak tělesně postižené, které se nemohly o sebe postarat, tak se živily tuláctvím a žebráním.⁴⁶

Ve 2. polovině 19. století ženy promyšleným hnutím, podobným ve všech kulturních zemích, bojují o vzdělávání a zaměstnání. V šedesátých letech 19. století na českém území vzniká jeden z prvních ženských spolků. Byl zaměřený především na vzdělání, zároveň členky podporoval, aby se o sebe byly schopné postarat v případě, že se neprovdají. Ženy ovládly obory jako je ošetrovatelství a učitelství. Ženy se stávaly vzdělanějšími, což mělo vliv na klesající plodnost.⁴⁷

Během první světové války vyšly dekrety „O rozvodu manželství a „O občanském sňatku, dětech a vedení matrik“. Rozvod se stal dostupným, až když se církev vzdala svého dohledu nad uzavíráním a ukončováním manželství a zavedl se svobodný rozvod. V roce 1949 je manželské a rodinné právo přebudováno, muži a ženy jsou zrovnoprávněni, dochází k odstranění diskriminace dětí, jejichž rodiče nebyli sezdáni, redukci zbytečných manželských překážek apod. Československý manželský zákon propaguje zásadu povinného občanského sňatku. Uznáván je sňatek uzavřený místním výborem.⁴⁸

⁴⁴ UTRIO, K. *Dcery Eviny: Hist. evropské ženy*, s. 20–24.

⁴⁵ Tamtéž, s. 48–51.

⁴⁶ PTÁČKOVÁ, K., LENDEROVÁ, M., STRÁNÍKOVÁ, J. (eds.). *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27.-28. dubna 2006)*, s. 140–141.

⁴⁷ BAHENSKÁ, M. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, s. 75–80.

⁴⁸ KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*, s. 239–241.

V dřívějších dobách hrálo velkou roli, zda si žena po rozvodu nebo rozchodu najde jiného partnera, aby mohla přežít. Zatímco dnes osamělí rodiče dokáží přežít, byť v relativní chudobě⁴⁹, ve druhé polovině 20. století výrazně klesá porodnost i sňatečnost. Sňatky i porody jsou odkládány na pozdější dobu, narůstá rozvodovost, a naopak vzrůstá obliba nesezdaných soužití.⁵⁰

3.5 Feminizace chudoby

Feminizace chudoby znamená to, že chudoba převažuje nejvíce mezi ženami. Týká se to právě matek samoživitelek v jejich nelehké životní situaci, zastupující hlavu neúplné rodiny. Tento pojem vznikl v USA v 70. letech minulého století, kdy v této době stoupl počet neúplných rodin v čele s osamělou matkou. Se vzrůstající mírou chudoby se tyto ženy ocitají pod absolutní hranicí chudoby. Mezi hlavní faktory feminizace chudoby patří diskriminace na pracovním trhu a samoživitelství. Odnáší to hlavně děti, protože jsou na matce, jako jediné živitelce a pečovatelce zároveň, závislé. S touto zodpovědností, jež je pouze na matčiných bedrech a současně se potýkají se znevýhodňováním na mnoha úrovních, je život pro ně opravdu nelehký. Jejich příjmy mnohdy nestačí k pokrytí všech potřeb, práce v domácnosti je „zadarmo“ a nezapočítává se nikam. Když ke všem těmto nárokům a starostem neplní otec svou vyživovací povinnost, dostává se matka v této situaci na pokraj svých sil a možností.⁵¹

Matky chtějí nabídnout svou pracovní sílu s možností nastavit si flexibilně pracovní dobu tak, aby zvládaly ještě péči o děti, jež mají výhradně ve své péči, setkávají se však s odmítáním. *„Mateřství samo o sobě v české společnosti působí jako znevýhodňující aspekt při přijímání do zaměstnání.“*⁵²

Vyhláška č. 62/1987 Sb. ministra zahraničních věcí o „Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen“ zavazuje strany k tomu, aby prováděly politiku odstranění veškeré diskriminace žen.

⁴⁹ GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*, s. 182.

⁵⁰ ŠTASTNÁ, A. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*, s. 10.

⁵¹ BUDINOVÁ, A. *Rizika chudoby žen postižených domácím násilím a jejich dětí*, s. 13.

⁵² HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice. „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (děti a seniory)*, s. 4–5 [online].

3.5.1 Chudoba a lidská práva

Jak se na chudobu dívají lidská práva? „*Chudoba z hlediska lidských práv představuje mnohonásobné porušení základních práv na slušný život, jak je zakotveno v mezinárodních dohodách o lidských právech. Toto právo v zásadě znamená možnost žít důstojně vlastní život jako lidská bytost. Znamená možnost realizovat slušný život, v němž se uznává hodnota jednotlivce a jednatel dokáže dávat společnosti to nejlepší ze sebe.*“⁵³

Lidem, kteří se ocitnou v chudobě, by už pro zachování jejich lidské důstojnosti měla být zajištěna náležitá pomoc. Je tomu sepsáno jak v ústavách státu, tak i řadě nadnárodních dokumentů. Listina základních práv a svobod v článku č. 32 myslí i na rodinu a děti a jejich ochranu.

1. Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
2. Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.
3. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči.
4. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.

Ve Všeobecné deklaraci lidských práv č. 25 stojí, že každý má právo na přiměřenou životní úroveň.

1. *Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit jeho zdraví a blahobyt i zdraví a blahobyt jeho rodiny, počítajíc v to zejména výživu, šatstvo, byt a lékařskou péči, jakož i nezbytná sociální opatření; má právo na zabezpečení v nezaměstnanosti, v nemoci, při nezpůsobilosti k práci, při ovdovění, ve stáří nebo v ostatních případech ztráty výdělečných možností, nastalé v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli.*
2. *Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc. Všechny děti, ať manželské nebo nemanželské, požívají stejné sociální ochrany.*

⁵³ BATTHYÁNY, K., CABRERA, M. *Právo nežít v chudobě: chudoba jako porušování lidských práv*, s. 7.

3.5.2 Ženská práva

Mají ženy nějaká svá ženská práva? Ano mají, jsou sice jedny z nejmladších, protože ženy po celá staletí byly vnímány a přijímány jako slabší pohlaví a neměly stejné rovnocenné postavení s muži. Ženy z vyspělých zemí jsou v nevýhodě oproti mužům v postavení v zaměstnání a nerovném finančním ohodnocení. Zatímco ženy z méně vyspělých zemí v porovnání s muži jsou v nevýhodě ve výchově či vzdělání, které je jim mnohdy zatím upíráno. Za tím se skrývá gender.⁵⁴

3.5.3 Genderové nerovnosti

Výraz gender nebo genderové hledisko vyjadřuje rozdíly mezi muži a ženami, nejedná se o rozdíly biologické, genetické neboli zkráceně řečeno o rozdíly dané přírodou, ale vznikají a jsou podmíněny kulturně, historicky a sociálně. Mnozí tyto rozdíly berou jako cosi přirozeného, daného, ovšem ve skutečnosti toto rozlišování vytvořili lidé. Gender jakožto uměle vytvořený produkt potom ve skutečnosti ovlivňuje vlastnosti a schopnosti mužů a žen, týká se to i jejich názorů, postojů i chování. V životě to pak vypadá tak, že gender je mocnější než pohlaví, tlačí na nás a řídí nám náš život.⁵⁵

Zároveň se v naší zemi nejvíce projevuje genderové rozdělení rolí v následujících oblastech: je to domácnost a pracovní trh. Ženám se připisuje větší kompetence k práci v domácnosti, zatímco mužům větší kapacita a schopnosti na trhu práce. Tento systém je pro české ženy značně nevýhodný. Práce v domácnosti je neplacenou prací a naší společností je považována za samozřejmost.⁵⁶

Hlavními oblastmi v naší společnosti, kde se projevují genderové nerovnosti, jsou právě rodina, práce, pracovní trh, zaměstnání a pracovní příjmy. Mezi lidmi stále převažuje tradiční rozdělení rolí: muž vydělává peníze a žena se stará o rodinu a domácnost.⁵⁷

⁵⁴ Amnesty International Česká republika. *Práva žen* [online].

⁵⁵ MAŘÍKOVÁ, H., ČERMÁKOVÁ, M. (eds.). *Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace)*, s. 11–12.

⁵⁶ ČERMÁKOVÁ, M. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*, s. 16–17.

⁵⁷ MAŘÍKOVÁ, H., ČERMÁKOVÁ, M. (eds.). *Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace)*, s. 65–66.

4 Podpora samoživitelék

Matkám může pomoci stát či neziskové organizace. Samoživitelky jsou specifickou skupinou a neexistují pro ni žádné speciální dávky. Stejně jako zbytek populace České republiky mají nárok na sociální dávky, pokud splňují podmínky. Stát podporuje samoživitelky formou příspěvků, kterými jsou dávky státní sociální podpory a pomoc v hmotné nouzi. Systém sociálního zabezpečení ČR poskytuje matkám samoživitelkám v rámci tří pilířů následující dávky státní sociální podpory:

Tabulka 1 Přehled jednotlivých dávek ⁵⁸

Název dávky	Rozhodný příjem	Výše dávky	Kde žádat?
Porodné	Jednorázová dávka pro rodiny s nejnižšími příjmy (posuzuje se příjem za poslední čtvrtletí, ne vyšší než 2,7 násobek životního minima rodiny)	1. živé narozené dítě 13 tisíc korun na 2. dítě 10 tisíc korun.	Úřad práce (dle trvalého pobytu žadatele)
Rodičovský příspěvek	Dlouhodobá dávka poskytovaná rodičům bez ohledu na jejich příjem.	Měsíčně, celkem 300 tisíc korun (max. do 4 let věku dítěte).	Úřad práce (dle trvalého pobytu žadatele)
Přídavek na dítě	Dlouhodobá dávka na nezaopatřené dítě, příjem rodiny je nižší než 2,7násobek částky životního minima rodiny.	Měsíčně, 0 - 6 let – 500 Kč, 6-15 let 610 Kč, 15-26 let 700 Kč.	Úřad práce (dle trvalého pobytu žadatele, tj. nezaopatřeného dítěte do 26 let věku)
Příspěvek na bydlení	Příspěvek je spojený s náklady na bydlení. Nárok má vlastník nebo nájemce bytu přihlášený k trvalému pobytu. Záleží na příjmech a nákladech rodiny nebo jednotlivce.	Měsíčně, příspěvek se vypočte jako rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a součinem rozhodného příjmu rodiny a zákonného koeficientu 0,30 (v Praze 0,35).	Úřad práce (dle trvalého pobytu žadatele, tj. Nájemníka nebo vlastníka bytu nebo domu)
Pohřebné	Bez ohledu na příjem	Jednorázová dávka, 5000 Kč	Úřad práce (dle trvalého pobytu žadatele)
Příspěvek na živobytí (hmotná nouze)	Pomáhá pokrýt potřebu finančních prostředků na výživu a další zákl. osobní potřeby	Částka se odvíjí od výše životního minima	Úřad práce
Doplatek na bydlení (hmotná nouze)	Poskytuje se, když samotné poskytnutí příspěvku na bydlení nepostačuje k uhrazení zákl. potřeb v oblasti bydlení	Podmínkou nároku je získání nároku na příspěvek na živobytí, výše je stanovena, aby po zaplacení nákladů na bydlení (nájem, služby, energie...) zbyla osobě či rodině částka živobytí.	Úřad práce
Mimořádná okamžitá pomoc (hmotná nouze)	V situacích, které žádají neodkladné řešení, např. havárie, povodně, ztráta peněžních prostředků atd.)	Jednorázově, výše záleží na situaci, např. při živelné pohromě až 15násobek životního minima.	Úřad práce

⁵⁸ Úřad práce ČR. *Informace pro občany* [online].

4.1 Výživné

Výživné není sociální dávka a vyživovací povinnost mají rodiče vůči dětem do doby, dokud se děti nejsou schopny žít samy a nezáleží na tom, zda rodiče tvoří manželský pár nebo ne. Jsou případy, kdy rodič z nějakého důvodu odmítá dobrovolně plnit vyživovací povinnosti, může to být z důvodu nedbalosti, nebo kvůli panující antipatii k druhému z rodičů.⁵⁹

Někteří muži vyměřené výživné platí se zpožděním nebo jej dokonce neplatí vůbec, tím se žena stává hlavním a jediným živitelem rodiny, protože finančně zabezpečit rodinu je výhradně na ní. Žena tráví s dětmi veškerý čas, věnuje se jim nejvíce. Žena zajišťuje každodenní a veškerou péči o ně, plní svou roli matky, pečovatelky, vychovatelky a kamarádky. Děti ji také považují za nejdůležitější osobu ve svém životě.⁶⁰

Na výši výživného se buď matka s otcem dohodnou, pokud se tak nestane, rozhodne o výši soud. Soud posuzuje sociální podmínky obou rodičů a stanoví individuální výši výživného. V případě, že rodič nezaplatil výživné 4 měsíce po sobě, je zde možnost podat na něj trestní oznámení pro neplacení výživného. Tím se dotyčný vystavuje riziku nepodmíněného trestu vězení. Negativní stránkou tohoto způsobu je jeho dlouhý průběh a nejistý výsledek. V praxi to dlužníci většinou řeší tak, že uhradí čtyřikrát ročně minimální částku 500 Kč a tím je již neplatič z obliga. Nelze na něj totiž podat trestní oznámení.⁶¹

Výživné lze vymáhat exekucí. V tomto případě je nezbytné obrátit se přímo na okresní soud v místě trvalého bydliště a podat návrh na výkon rozhodnutí o peněžním plnění. V případě soudního schválení exekuce, provádí se na straně neplatiče srážkou ze mzdy. Kamenem úrazu je, že v České republice je obtížné prokázat příjem, a to nejen u osob OSVČ, ale i u zaměstnanců vzhledem k mlčenlivosti o výši příjmů.⁶²

⁵⁹ CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*, s. 101–102.

⁶⁰ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?*, s. 105-108.

⁶¹ DUDOVÁ, R. *Postavení sólo rodičů v ČR, koncepce a realizace sociální a rodinné politiky v ČR se zaměřením na péči o seniory i o děti*, s. 7–8 [online].

⁶² DUDOVÁ, R. *Postavení sólo rodičů v ČR, koncepce a realizace sociální a rodinné politiky v ČR se zaměřením na péči o seniory i o děti*, s. 7–8 [online].

Obzvlášť problematická je situace, kdy dlužník nemá žádný majetek a dluží za delší období. Pokud otec dětí nepracuje, nebo naopak pracuje, ale jeho příjmy nelze dokázat, je šance na vyměření výživného stejně tak jeho vymáhání mizivá. Některé ženy, jež se stanou svobodnými matkami, volí v rámci větší bezpečnosti možnost otce do rodného listu neuvádět. Ovšem tato možnost má významný dopad pro dítě, ztrácí tím právo na výživné, případné dědictví po otci atd.⁶³

4.2 Neziskové organizace

Existuje hodně neziskových organizací, na něž se matky často obracejí, které jim pomáhají s jejich problémy, ať už se jedná o finanční nebo materiální pomoc. Poskytují také pomoc s běžnými situacemi ze života, jež matky velmi často řeší. Mohou tak hledat pomoc, podporu a bezplatné poradenství i jinde než jen od státu. Jedná se například o tyto organizace: Aperio, Women for women, Asociace neúplných rodin atd. Organizace Klub svobodných matek si získala mé sympatie na základě hlavního motta, jímž je solidarita. Je podstatou Klubu, když vznikal a záměrem bylo sdružovat matky samoživitelky na jednom virtuálním místě. Tak vznikla na sociální síti skupina Klub svobodných matek. Silnější matka pomáhá slabší.

4.2.1 Organizace Klub svobodných matek

Začátky fungování Klubu svobodných matek jsou datovány k listopadu roku 2017, kdy byla na Facebooku založena stejnojmenná veřejná skupina, která funguje na základě solidarity, a maminky samoživitelky si prostřednictvím této skupiny pomáhají. Mohou si vzájemně poradit, pokud potřebují vyřešit vzniklý problém a maminky, které mají zkušenost, neváhají a okamžitě reagují. Ve skupině si matky pomáhají i materiálně, například si vyměňují oblečení, zasílají oblečení, které už nepotřebují - včetně ostatních potřeb pro dítě. Probíhají zde i velké nákupy pro rodiny, jež se potýkají s obtížnými materiálními i finančními problémy.⁶⁴

Organizace Klub svobodných matek z.s. je nezisková organizace, která se zaměřuje na pomoc samoživitelům v celé České republice. Organizaci založila a vede paní ředitelka Dana Pavlousková, jež má na starosti zásadní aktivity Klubu, komunikuje s dárci a partnery a stará se o chod e-shopu, spravuje FB skupinu a je garantem celkové

⁶³ DUDOVÁ, R. *Postavení sólo rodičů v ČR, koncepce a realizace sociální a rodinné politiky v ČR se zaměřením na péči o seniory i o děti*, s. 7–8 [online].

⁶⁴ Klub svobodných matek z.s. *Výroční zpráva 2018 za rok 2018* [online].

komunikace Klubu. Pomoc je cílená jak na rodiče, tak i na jejich děti. Klub zprostředkovává materiální pomoc, poskytuje přímou finanční pomoc v rámci jednotlivých programů, které jsou určené pro potřeby dětí. Mezi tyto programy patří placení obědů dětem ve školkách a školách, placení škol v přírodě a letních táborů, placení kroužků a zájmových aktivit pro děti. Maminky mohou využít bezplatnou právní poradnu, pomoc s vymáháním výživného a získají veškeré informace pro různé životní situace, do nichž se mohou dostat. Klub nepobírá žádné státní dotace, je financován dary od dárců a firem. Maminky samoživitelky si mohou přivydělat v rámci charitativního e-shopu, který v rámci organizace funguje. Maminky zde vyrábí domácí ruční produkty, jako jsou např. designové šperky. Z každého prodaného šperku jde 100 Kč do fondu neziskové organizace, z něhož platí právě potřebným dětem z neúplných rodin obědy ve školkách a školách, školy v přírodě a letní tábory.⁶⁵

⁶⁵ Klub svobodných matek z.s. *O nás* [online].

5 Výzkumné šetření

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jaké ekonomické ukazatele ovlivňují život matek samoživitelek.

Pro výzkum byly zvoleny následující výzkumné otázky, které napomáhají k realizaci výzkumu a naplnění jeho cíle.

5.2 Výzkumné otázky

Jaké možnosti má matka samoživitelka na pracovním trhu?

Jakou pomoc matkám samoživitelkám poskytla organizace Klub svobodných matek?

Jaký osobní návrh, na základě vlastní zkušenosti, by matkám samoživitelkám pomohl v jejich životní situaci?

5.3 Metodika výzkumu

Pro práci byl využit kvalitativní výzkum. Tento typ výzkumu se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu se situací jedince.⁶⁶ Výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů.⁶⁷

Definice kvalitativního výzkumu: „*Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.*“⁶⁸

⁶⁶ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 51.

⁶⁷ Tamtéž, s. 53.

⁶⁸ ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, s. 17.

K zajištění kvality výzkumu je důležité jasné určení cíle a postupu, jak tyto cíle naplnit. Základní prvky plánu výzkumu jsou: účel výzkumu, výzkumná otázka, metody, validita a výběr. Účel výzkum – čeho chceme dosáhnout a proč. Výzkumná otázka – co je zapotřebí zodpovědět, abychom dosáhli cíle? Metody – určení, jakým způsobem budeme shromažďovat data a následně je zpracovávat (především sběr dat). Strategie výběru – v kvalitativním výzkumu jsou to speciální přístupy.⁶⁹

5.4 Průběh výzkumu

První fáze výzkumu

V první fázi výzkumu jsem si nejdříve vyhledala podrobnější informace o této problematice, hledala na internetu a následně jsem se do něj zcela ponořila. V mém rozhodnutí pro toto téma jsem se ještě utvrdila po přečtení průzkumu mezi samoživitelkami, jež v roce 2018 vytvořila nezisková organizace Klub svobodných matek. Název průzkumu byl „Jak se žije samoživitelkám v České republice.“ Poté jsem si v knihovně zapůjčila knihy o neúplných rodinách, zajímalo mne, co prožívají matky zasaženy rozchodem po psychické stránce, jak situaci vnímají děti a v neposlední řadě, jak se s celou situací obě strany vyrovnávají.

Druhá fáze výzkumu

Ve druhé fázi výzkumu jsem oslovila paní ředitelku Pavlouskovou z neziskové organizace Klub svobodných matek a požádala ji o spolupráci na mé bakalářské práci. Vysvětlila jsem jí, že bych chtěla napsat práci zabývající se samoživitelkami a jejich problémy, jež řeší den co den. Paní ředitelka souhlasila a nabídla mi svou pomoc tím, že mi umožnila vstup do facebookové skupiny přímo mezi matky samoživitelky, abych mohla získat potřebné informace „přímo od zdroje“. Paní ředitelce jsem poté svou bakalářskou práci nabídla k dalšímu možnému využití. V dubnu 2019 jsem po vstupu do skupiny vložila příspěvek s žádostí o pomoc při tvorbě bakalářské práce a samoživitelky požádala o sdělení svých největších úskalích a problémech, s nimiž se ve své roli jediného rodiče potýkají. Byl to jakýsi předvýzkum, jež mi pomohl s rozhodováním, na co mám svou práci konkrétněji zaměřit.

⁶⁹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 145–147.

Na základě zjištění z předvýzkumu jsem se rozhodla hlouběji zkoumat ekonomické ukazatele, jelikož byly nejvíce zmiňovány samoživitelkami jako překážka. V této fázi výzkumu jsem požádala matky samoživitelky přímo ve facebookové skupině o spolupráci na výzkumu. Ve svém příspěvku jsem všechny členky skupiny informovala o svém záměru a osobním zájmu na tom, aby se jejich starostmi někdo zabýval. Svou žádost ve skupině jsem opakovala celkem čtyřikrát. Samotný výzkum včetně oslovování, domlouvání a probíhání rozhovorů probíhal od října 2019 do prosince 2019.

Respondentky se mi samy ozývaly se zájmem podílet se na výzkumném šetření, zároveň jsem využila kontaktů z jarního předvýzkumu a oslovila ty ženy, na něž jsem již měla kontakt. Ženy byly informovány, že jejich sdělené informace budou sloužit pouze jako materiál pro sepsání této bakalářské práce, a byla jim zaručena anonymita.

Popis výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvoří 8 žen, které jsou samoživitelkami, spojuje je členství v neziskové organizaci Klub svobodných matek a vychovávají dítě nebo děti, jimž ještě nebylo 18 let. Tyto ženy jsou z různých měst na území České republiky, jsou různého věku, vzdělání a socioekonomického postavení. Respondentky byly vybírány náhodně. Kritéria potřebná k účasti na výzkumu byla, aby mi respondentky sdělily jejich osobní informace, jako je věk a dosažené vzdělání. Organizace má na sociální síti – na Facebooku svou skupinu, kde je k dnešnímu dni 9798 členů.

Třetí fáze výzkumu

Technika sběru dat

Technikou sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. „*Polostrukturované dotazování se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací.*“⁷⁰

Pro rozhovor byly stanoveny tematické okruhy a konkrétní otázky vznikaly v průběhu rozhovoru. Všechny respondentky jsem seznámila s využitím získaných informací a zároveň jsem zaručila anonymitu, proto v práci neuvádím konkrétní jména žen.

⁷⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 164.

Analýza a interpretace dat

Všechny rozhovory byly nahrávány na telefon, poté byly přepsány doslova do písemné formy. Umožní to lepší přehlednost získaných dat a přesnost pro pozdější vybavení si rozhovoru. Pro zpracování dat jsem zvolila metodu otevřeného kódování. Postupuje se následovně: přepsané rozhovory rozdělíme na jednotky a každé jednotce přidělíme kód vyjadřující nějaké označení, jaký jev či téma reprezentuje.⁷¹ Jednotlivé kódy jsem rozdělovala podle stejného nebo podobného obsahu získaného z rozhovorů.

Témata pro rozhovor

Na základě předvýzkumu a informací jsem od žen zjistila jejich nejčastější problémy, poté jsem si stanovila hlavní okruhy rozhovoru. Prvním okruhem je životní situace, v níž se nyní respondentky nacházejí, ptám se, jak se dostaly do pozice samoživitele, proč došlo k rozpadu rodiny. Druhým okruhem je finanční situace respondentek, jaké mají příjmy, zda pobírají nějaké sociální dávky a zda pobírají od partnera alimenty. Alimenty, jak prokázal můj vlastní předvýzkum, jsou nejrozšířenějším a největším problémem, který respondentky z pozice financí řeší.

Třetí okruh se zabývá zaměstnáním. Zajímalo mě, zda respondentky chodí do práce, zda mají možnost výdělků, jak to mají s předškolním zařízením a jak vnímají sebe na trhu práce? Čtvrtý okruh se zabývá organizací Klub svobodných matek, zajímalo mě, jaké měly důvody, proč se obrátily na organizaci a v čem jim pomohla?

V pátém okruhu se respondentky měly zamyslet nad tím, co by změnily (pokud by mohly) za účelem usnadnění či zlepšení svého života.

Hlavní okruhy rozhovoru

1. Osobní údaje.
2. Životní situace.
3. Finanční situace.
4. Zaměstnání.
5. Organizace klub svobodných matek.
6. Osobní návrhy.

Kompletní seznam a znění otázek z rozhovorů jsou uvedeny v příloze č. 1.

⁷¹ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, s. 211–212.

Tabulka 2 Stručné představení respondentek⁷²

Respondentka č.	Věk	Vzdělání	Děti	Stav
1.	37 let	SŠ s maturitou	dcera 17 let, syn 12 let	Rozvedená
2.	42 let	vyučená prodavačka	syn 2 roky	žijí odděleně
3.	45 let	vysokoškolské	dcera 8 let	žijí odděleně
4.	28 let	vyučená prodavačka	syn 4 roky	žijí odděleně
5.	27 let	vyučená	syn 7 roky, dcera 4 roky	žijí odděleně
6.	37 let	gymnázium - maturita	syn 10 a syn 16 let	žijí odděleně
7.	26 let	vyučená	dcera 2 roky	žijí odděleně
8.	23 let	maturita – obor ekonomika a podnikání	syn 14 měsíců	žijí odděleně

⁷² Vlastní zpracování.

6 Výsledky výzkumu

Kompletní rozhovory jsou přepsány a uvedeny v příloze č. 2.

Životní situace

Každá matka se stala samoživitelkou trochu z jiných důvodů a každá si nese v sobě svůj osobní a jedinečný příběh. Rozpad vlastní rodiny je bolestnou zkušeností, někdy je to dobrovolná volba, někdy vlastně nedobrovolná.

Většina respondentek se shoduje v tom, že jejich rozchod byl zapříčiněn kvůli rozdílným názorům, nevěře, dluhům, v jednom případě šlo o psychické násilí.

Všechny respondentky kromě jedné, která byla za partnera vdaná, žily s partnerem takzvaně „na hromádce“.

Respondentka č. 1 nyní říká, že je šťastně rozvedená. *„Požádala jsem o rozvod a poté mi začal manžel dělat peklo, posílal na mě sociálku a policii, vůbec jsem nevěděla, jak mám fungovat, když mi bylo řečeno, že mají svědectví od bývalého manžela, že jsem alkoholik, pak že beru drogy, že týrám děti. Nevěděla jsem, jak se mám bránit. Udal mě, že jsem s ním ‚jakože‘ žila, skončila jsem na policii a před soudem a dokazovala jsem, že to tak není, byla jsem odsouzena, takže jsem se odvolávala ke krajskému soudu a u městského se to stále řeší. Člověk neví, jak má vlastně fungovat, když jsou na něj vymyšlený věci, policie nic nedělala, manžel posílal ošklivé textovky, kdy mě ponižoval, urážel. Reakce policie byla taková, že mi tady přímo nevyhrožuje, že mi něco udělá. Měla jsem pochopitelně strach a nevěděla jsem kudy kam.“*

Respondentka č. 8 se s partnerem rozešla, aby ochránila samu sebe, tehdy ještě v době, kdy byla krátce těhotná. Otec je cizinec, žili spolu tehdy v jiné zemi na území Evropy. *„Řešili jsme velké komplikace, které se nedali zvládnout a být dál spolu ve vztahu.“* Vrátila se do Čech, ovšem po porodu zažívala tlak v podobě zlých zpráv od bývalého partnera včetně jeho rodiny. *„Otce dítěte jsem zablokovala, nenechám se psychicky týrat!“*

Respondentka č. 7 se s přítelem rozešla kvůli nevěře. *„Jeho rodiče nevěděli, že bude otcem. Jezdil za nimi sám, údajně že je připraví a mezitím mě podváděl, rozešla jsem se s ním. Do osmého měsíce jsem chodila pracovat, abych měla peníze.“*

Respondentka č. 6 nežije s žádným otcem svých synů. „*Jsem s dětmi sama, s prvním tatínkem toho bylo taky dost, byli jsme mladý, ale fungovali jeho rodiče a furt to nějak šlo, tatínek se synem nemá kontakt žádný. Naposledy ho viděl, když mu byly tři, a teď je mu deset.*“

Respondentka č. 2 se s partnerem rozešla kvůli nevěře a dlouhodobému podvádění. „*Rozešli jsme se ve zlém, našel si milenku, když mi končilo šestinedělí.*“ Po náročném porodu následující měsíce trávila se synkem po nemocnicích.

Finanční situace

Finanční situace pro samoživitelky je nejtěžší hlavně z počátku, po rozchodu s partnerem. Pokud se partner podílel na přispívání příjmem do rodiny, utrpí rodina velkou ztrátu hlavně v podobě chybějících peněz. Všechny ženy (až na dvě) se potýkají s problémem neplacením výživného, každá z jiného důvodu, nicméně ve výsledku peníze zkrátka chybí. Tři z respondentek pobírají rodičovský příspěvek, protože jejich děti ještě nedosáhli věku 4 let.

Respondentka č. 7 kromě rodičovského příspěvku, žádné jiné dávky nepobírá. Otec dcery nikterak nepřispívá. „*Otec není uvedený v rodném listě, řekl mi, že se nebude kvůli penězům uskovňovat, a já jsem se s tím smířila, chodím do práce, nepotřebuju jeho 2 tisíce.*“

Respondentka č. 8 pobírá k rodičovskému příspěvku ještě příspěvek na bydlení, na nějž má nárok. Protože měla nějaké našetřené peníze, nemá nárok na hmotnou nouzi. Nárok na alimenty nemá, protože otec není uvedený v rodném listě. „*Po návratu do Čech jsem řešila alimenty, jenže by měl nárok i na syna, což nepřipadalo v úvahu, řešila jsem to s právníkem, že máme oba nárok podílet se na výchově, pokud mi ty alimenty nebude platit, tak je mizerná šance, abych je dostala zpátky zpětně pomocí exekutorů, že to jde vlastně přes hranice, plat měl dobrý a kdybych měla alimenty tak se mám jak prase v žitě, ale stálo by mi to, že by mohl syna vídat, brát si ho za hranice a taky by mohl nastat ten problém, že by mi alimenty nezaplatil a já bych mu stejně musela to dítě dát a nemohla bych mu říct že ty jsi mi nezaplatil, tak já ti to dítě nedám! Doputovalo to k tomu, že jsem se toho vzdala a nezapsala ho do rodného listu. Na malého mi něco posílá, ale jestli je ta částka adekvátní k jeho platu, kolik vydělává?! Ale prostě se tím musím prokopat sama, abych na sebe byla pyšná, co jsem dokázala.*“

Respondentka č. 6 pobírá přídavky na děti a příspěvek na bydlení. Alimony dostává pravidelně na prvního staršího syna, ovšem na mladšího, který má sice jiného tatínka a výživné je stanovené na 5 tisíc korun, nedostala celých 5 let. „*Je to téměř nevymahatelný, otec byl během té doby ve vězení a vznikl dluh, pak chvíli platil a pak zas neplatil, 2,5 roku neplatí, je v konkurzu, majetek se prodal, zaplatil se věřitel. Podniká na černo a dělá černý kšefty, je jen otázka času, kdy půjde zase do vězení. Trestní oznámení neproběhlo, je ve vězení, tak k čemu to je?*“ Svůj byt musela prodat. „*Na rodičovské jsem podnikala, začaly problémy a otec přestal platit, musela jsem prodat byt, dostala jsem se do insolvence, kterou splácím necelé dva roky, teď jsme v podnájmu. Kdyby mi nedlužil, tak taky nedlužím, nedostala bych se do kontokorentu, kdybych měla 5 tisíc!*“.

Respondentka č. 5 pobírá hmotnou nouzi, příspěvek na bydlení a příspěvky na děti. Alimony nedostává pravidelně a ani v jejich výši, otec jednou za tři měsíce pošle nejnižší možnou částku, aby zdánlivě bylo vše v pořádku. „*Trestní oznámení jsem podala, dokonce byl jeden soud, soud udělal „tytyty“, dej jí tisícovku a bude to, dokonce sám soudce volal ex partnerovi ze soukromého čísla a radil mu, jak nedostat podmínku.*“

Respondentka č. 4 zůstala sama s šestiměsíčním synem, léčila se ze závislosti drog, alimony ani žádné příspěvky nepobírá. „*Od té doby, co odešel, jsme nedostali nic, podala jsem trestní oznámení, za půl roku ho zavřeli, policie mi říkala, že mám počkat, až vyleze v roce 2022.*“ Bydlí v azylovém domě. „*V azylovém domě mám malý nájem, takže finančně se to dá, neumím si představit podnájem a do spolubydlení se synem nemůžu.*“

Respondentka č. 1 čtyři roky bojuje, aby se otec zajímal o děti, výživné neplatí. „*Mám určené alimony na dceru i na syna, podávala jsem trestní oznámení, že otec neplatí celkem 3x. Policie nedělá nic, po pěti měsících zajdu, že neplatí, nezajímá se, za celou dobu neposlal ani korunu. Držela bych pusou, kdyby poslal aspoň něco, kdyby poslal tisícovku na dítě i kdyby jednou za 2 měsíce, můžu to dát na boty. Než nás rozvedli, manžel nadělal hodně dluhů. Nabral si hodně půjčky na jeho živnost, stavební materiál, je hlášený na úřadě, a tak to strhávají mě. Nebýt toho, že mám po večerech brigády a někdy i o víkend, tak bychom neměli z čeho zaplatit ani nájem.*“ Příspěvky na děti též nepobírá, zřejmě nemá nárok.

„Tím, že mám vysokou mzdu, nezajímá je exekuce, nemám nárok na příspěvek na bydlení, žádala jsem o příspěvky na děti, nejdříve mi byly potvrzeny ve výši 500 Kč na syna a 700 Kč na dceru a další měsíc zase odebrány, řešila jsem proč, psala doporučené dopisy a do dnešního dne nemám odpověď.“

Respondentka č. 7 pobírá rodičovský příspěvek, chodí na brigádu od pondělí do soboty, dcerku jí hlídá teta. *„Je to náročné, roznáším noviny, neplatí mi, když jsem nemocná.“*

Respondentka č. 2 pobírá rodičovský příspěvek. Vlastnila byt, bohužel ji situace po rozchodu donutila ho prodat. *„Byt jsem prodala, zůstala jsem sama s dítětem a hypotékou a leasingem na auto, bez peněz, byt byl společný, ale psaný na mě. Měli jsme i leasing na auto, ale protože partner měl insolvence, leasing jsem měla napsaný na sebe.“* Nyní žije v bytě, který jí k dispozici propůjčila její matka. *„Platím jen energie, neplatím nikomu vysoký podnájem, to bych nezvládla.“* Od partnera dostává alimony, soudně nejsou stanoveny, dohodli se takto. Respondentka č. 3 alimony od partnera dostává.

Zaměstnání

Každá ze samoživitelek si je vědoma, že ve své situaci je veškerá péče a zajištění rodiny na ní, a snaží se (ať už brigádně nebo částečným úvazkem) pomoci své rodině v zabezpečení. Někdy jsou ženy schopné jít až mnohem dál.

Respondentka č. 6 nyní pracuje na hlavní pracovní poměr. *„Když mi ve 3 letech nevzali mladšího do školky, běžel mi 4 měsíce živnosták, nebyly žádné dávky, protloukali jsme se, jak se dalo. Starší kluk byl zodpovědný a fungoval, byla jsem na telefonu a chodila jsem po večerech sbírat sklo. Na živnosták jsem dělala dlouho, nedokázala jsem si to představit, nechodila jsem se nikam ptát, až když už to fakt nešlo. Práci jsem pak našla brzy. Víte co, práce by vždycky byla, ale ten čas dojíždět. Finanční injekcí bylo darování vajíček, říkala jsem si, na mně už není co zkazit a další děti stejně nechci.“*

Respondentka č. 3 je nyní 1,5 roku šťastnou zaměstnankyní, partner odešel od rodiny, když dceři byly 2 roky. Byly jsme na sociálních dávkách, na otce bylo spolehnutí, platil alimony i se podílel na různých výdajích. *„V noci hlídal naši dceru a já chodila na noční, bylo to strašný, přes den jsem byla s dcerou, člověk padá na hubu, není jiná volba, není na výběr, nechcete skončit pod mostem!“*

Ted' mám rok a půl dobrou práci, mám čas na malou, ale od tří let do sedmi let z práce do práce, boží utrpení, malá byla nemocná pořád, byly jsme pořád doma, dva dny v práci a vyhodili mě, mám vysokou školu, nejsem flink a fluktuant. Stačí, aby dítě bylo dvakrát nemocný, a už jedete.“

Respondentka č. 1 pracuje na hlavní pracovní poměr, a ještě o víkendech má brigádu. Na brigádu chodí i její dcera, „snažím se, hodně nakupujeme v akci a ve slevě, naučili jsme se tak žít, děcka si uvědomují, jak na tom jsme, a mají k penězům jiný vztah.“

Respondentka č. 4 „pracuju na ¾ úvazek, abych malého vyzvedávala, zaměstnavatel mi vychází vstříc, mám 13 tisíc, na dávky nemám nárok, nejsme žádný boháči, ale je to lepší.“

Respondentka č. 5 pracuje dva měsíce na hlavní pracovní poměr. „Je problém najít zaměstnání na ranní směny, bylo to těžké a trvalo to dlouho, ale zadařilo se. Často je problém najít práci, aby byla po dobu, kdy jsou děti ve školce. Hodně chtěli časovou flexibilitu, dvě děti jejej, ta bude pořád na paragrafu, dali přednost bezdětným, když jsem řekla, že pohlídá sestra nebo někdo, tak stejně odmítli. Je pohodlnější vzít někoho bez závazků než matku se závazky. Paní šéfová je fajn, vychází mi zatím vstříc, jak potřebuju, když jsou děti nemocné, je to o domluvě.“

Respondentka č. 8 pracuje nárazově, „tím, že jsem žila v cizině, umím jazyk, tak ho učím. Nemám trvalý příjem, jednou odučím tolik hodin a jednou zase tolik, takže je to různé. Zařídím si hlídání a pak mohu učit, malý je stále kojený.“

Organizace Klub svobodných matek

Zajímalo mě, jak se oslovené respondentky dostaly ke Klubu svobodných matek, a jakým způsobem jim organizace pomohla.

Převážně se všechny shodly na tom, že facebooková skupina funguje jako podpora mezi matkami, které mezi sebou sdílejí převážně své starosti a dostávají útěchu jak sdíleným problémem, tak radami od žen, jež se v podobné situaci nacházely a mají ji už za sebou. Matky samoživitelky si občas neví rady v oblasti sociálních dávek, na co by měly nárok.

Mnoho respondentek svou životní situaci vnímá jako stigma, mají pocit, že se na ně lidé dívají skrz prsty. Ve facebookové skupině, kde jsou všechny na stejné lodi, kde se vzájemně nesoudí, se cítí být přijaté. Mezi ženami funguje solidarita a pomoc, vypomáhají si mezi sebou darováním oblečení a věcí po dětech, které už nepotřebují, ale mohou posloužit dalším.

Respondentka č. 1 uvádí, že se ke klubu dostala přes svou kamarádku, která jí tuto skupinu doporučila a získala tam materiální pomoc. *„Díky jedné paní mám pro obě děti zimní bundy a zimní obutí, jak oba rostou, je to masakr a opravdu to pomůže a člověk může tu korunku, co dal stranou, použít třeba na Vánoce a vánoční dárky.“*

Respondentka č. 2 dostala od azylového domu radu, ať zkusí požádat o obědy pro syna do školky, to bohužel nevyšlo. Ale dostala od jiné maminky k narozeninám pro syna jízdní kolo. Sama po synovi posílá dále oblečení, které již nepotřebují.

Respondentka č. 5 se do klubu dostala přes svou sestřenicí, *„přidala jsem se tam a líbí se mi tam. Když potřebujete poradit nebo se neorientujete v dávkách, zeptala jsem se a poradily. Proniknout do dávek a na co máme nárok, dají vám štos papírů a vyplňte to!“*

Osobní návrhy samoživitelek na zlepšení jejich situace

V závěru rozhovoru jsem se respondentek ptala, jaké změny v našem systému by jim usnadnily život, nebo kdyby naopak měly tu možnost přispět ke změně, co by to bylo, tak odpověděly následovně.

Respondentka č. 7 říká: *„Vím, že to neovlivním, ale chtěla bych, abychom dostávaly porodné a příspěvek na dítě. Otec neplatí alimenty a ani se o dceru nezajímá, dokládala jsem svoje příjmy, žádala jsem o příspěvek na dítě a porodné, a nedostala jsem ho. Malá byla od narození alergická na pleny, trvalo dost dlouhou dobu, než jsme našly takové, které by reakci nevyvolávaly. Třeba to porodné by mi zrovna ušetřilo spoustu peněz.“*

Respondentka č. 8 říká: *„Přála bych si, aby nás samoživitelky náš stát víc podporoval, ale ne víc kontroloval, třeba jaké máme vybavení bytu apod. Uvítala bych, kdyby existovaly pro mamky prostory, kam chodit s dětmi, musíme za všechno platit, hlídání je velmi drahá záležitost.“*

Respondentka č. 1 říká: *„Přála bych si, aby fungovalo zálohované výživné, aby stát dokázal, když otec neplatí, a když se prokáže, že opravdu neplatí, pak to stát vymáhal na tatínkovi a my budeme mít možnost mít peníze teď, a ne až někdy.“*

Respondentka č. 2 říká: „Myslím, že náš sociální systém je na prd, nebylo nikdy takových rozvodů a rozchodů, tatínkové nezodpovědní, společnost ať vymyslí nějaké benefity, proč být spolu. Slevy na daních jako v Německu. Být matka samoživitelka bez hlídání, bez práce je prekérka.“

Respondentka č. 3 říká: „Moc bych si přála, aby zaměstnavatelé byli motivováni daňovým zvýhodněním přijímat samoživitelky. Samoživitelky trpí ve společnosti stigmatem, že jsme společenský odpad, chtělo by to nějak vyvrátit!“

Respondentka č. 4 říká: „Uvítala bych, kdyby byly pro samoživitelky k dispozici státní byty.“

Respondentka č. 5 říká: „Chtěla bych, aby maminky po skončení rodičovské nebo mateřské, když se nemají kam vrátit, našly zase práci s pracovní dobou, která vychází jejich potřebám, a školky ať jsou otevřené po dobu práce.“

Respondentka č. 6 říká: „Proč jsou pro přijímání dětí do školek kritéria, lednový dítě školka nevezme, proč nemají samoživitelky přednost, protože musí do práce, zaměstnavatelé ať nabízejí mamkám home office, vždyť tak lze pracovat po celé republice. Kdo chce pracovat, práci si najde, ale to hlídání.“

7 Diskuze

Na základě otázky, jaké možnosti má matka na pracovním trhu, se sedm respondentek shoduje (č. 1,3,4,5,6,7,8), v tom, že si uvědomují nutnost se všemožně snažit a „otáčet“, jelikož musejí uživit sebe i děti a udržet tuto neúplnou rodinu jako takovou. Pracovat je pro matky nutností, aby přežily. Chodí proto do zaměstnání nebo na brigádu. R. Dudová uvádí, že se hodně matek samoživitelek nachází v náročné situaci, kdy nemají dostatek ekonomického ani sociálního kapitálu, nemají dostatek času kvůli celodenní péči o malé děti a zároveň usilují o vyřešení jejich pracovní situace.⁷³

S diskriminací při pohovorech do zaměstnání nebo přímo v zaměstnání se setkala respondentka č. 5 a č. 3. Jako matky s malými dětmi nejsou chtěným zbožím, jelikož u nich hrozí časté nemoci malých dětí, proto dávají zaměstnavatelé raději přednost někomu, kdo nebude dělat problémy. Najít takové zaměstnání, kde by „nevadily“ malé děti a kde by matkám vycházely vstříc i s pracovní dobou, je „běh na dlouhou trať“. Ve shodě je J. Hasmanová, malé děti v rodině představují rizikový faktor, který diskriminuje matky především při přijímání do zaměstnání.⁷⁴ Diskriminace se též projevuje na základě dlouhodobě zakořeněných názorů a postojů, což zdůrazňuje A. Budinová - žena je hlavně matkou a pečovatelkou a otec je živitelem rodiny. To ovšem ženy dostává do negativní pozice hlavně na trhu práce a v kariérním postupu dále v dosahování finančního ohodnocení a následně se projeví v rozdělování domácích prací.⁷⁵

Matky s malými dětmi předškolního věku potřebují své děti umístit do předškolních zařízení, jako jsou školky nebo jesle, jedině tak mohou pracovat. R. Radimská uvádí, aby ženy mohly úspěšně fungovat na pracovním trhu a mohly se profesně zdokonalovat, je třeba zajistit jim kvalitní a dostupnou péči o jejich děti během jejich pracovní doby.⁷⁶

Matkám samoživitelkám by se dařilo lépe harmonizovat čas na práci a rodinu, kdyby měly k dispozici dostatek předškolních zařízení, jako jsou školky a jesle. Velkým problémem, dle mého názoru, je umístění dětí ve věku 1-3 let do zařízení. Proto je to pro matky samoživitelky velkou překážkou, ony pracovat chtějí a potřebují.

⁷³ DUDOVÁ, R. *Postavení sólo rodičů v ČR, koncepce a realizace sociální a rodinné politiky v ČR se zaměřením na péči o seniory i o děti*, s. 8 [online].

⁷⁴ HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice. „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (dětí a seniory)*, s. 4 [online].

⁷⁵ BUDINOVÁ, A. *Rizika chudoby žen postižených domácím násilím a jejich dětí*, s. 65.

⁷⁶ RADIMSKÁ, R. *Rozvedené a svobodné matky v České republice. Gender: Rovné příležitosti – Výzkum* [online]. 2003, 1-2, s. 13 [cit. 2020-03-04].

Na otázku „*Jakou pomoc matkám samoživitelkám poskytla organizace Klub svobodných matek?*“ odpovídají všechny respondentky shodně, že tato facebooková skupina funguje jako svépomocná skupina pro všechny členky, které se na ni obrátí. Všechny respondentky se shodují v tom, že skupina je založená na solidaritě a že si ženy mezi sebou pomáhají. Jedná se o pomoc jak materiální, tak finanční, silnější pomáhají slabším. Členové skupiny jsou i lidé, kteří chtějí pomáhat, a pro matky, jež jsou na tom opravdu špatně, uspořádávají sbírky nebo nakupují či posílají jídlo.

Matky samoživitelky si vzájemně poskytují podporu, protože procházejí hodně podobnými osudy, a podporují se v situacích, jimiž procházejí. Proč se matky zdržují na virtuálním místě? Odpověď je jednoduchá, život matky samoživitelky je vypjatý a specifický a může být těžké najít ve svém okolí spřízněnou duši, která rozumí jejich problémům. Matky si dobře uvědomují, že úředníci nemají ponětí o tom, jak žijí. „*Případy, kdy matky nemají dětem co dát jíst, kdy pro ně nemají na léky, a hlavně, kdy se denně musejí strachovat o to, jestli ještě zítra budou mít střechu nad hlavou, takových případů se v Česku odehrávají denně stovky. A všechny tak dobrý konec nemají. Někdy je vina na straně rodiče, ale zdaleka to není pravidlem. Až příliš často se ukazuje, že situace nemusela zajít tak daleko, kdyby stát a jeho úředníci dělali, co mají.*“⁷⁷ Proto si mezi sebou radí v oblasti dávek, řeší spolu dopady rozchodu, neplacení alimentů a v neposlední řadě si pomáhají materiálně. Posílají oblečení, boty po dětech, pokud je už po odrostlých dětech nepotřebují, věnují pro děti kočárky, kola. Proto se obrací na organizace, jež jim poskytnou tu potřebnou pomoc, kterou od státu postrádají. Myslím si, že neziskových organizací je zapotřebí mnohem více. Jak si může matka samoživitelka dovolit třeba právníka, když „obrací“ každou korunu? Je třeba upozornit na tento problém, který v naší společnosti je. Poukázat, že do skupin lidí, které tady jsou, existují a potřebují pomoc, patří právě matky samoživitelky, jež jsou o to zranitelnější, jelikož mají na starosti ještě své děti. Ty je třeba živit, šatit, poskytnout a nabídnout jim „normální“ život, dětství. Na druhé straně v kolotoči starostí a povinností matkám chybí prostor pro ně samotné, pro jejich vlastní odpočinek a duševní hygienu.

⁷⁷ BAZALOVÁ, A. Samoživitelky v pasti systému, který je sráží na dno – A2larm. In: *A2larm.cz* [online].

Otázkou vlastních návrhů, které by matkám samoživitelkám pomohly v jejich životní situaci, jsem již směřovala ke konci rozhovoru. Zajímalo mne, zda by si respondentky mohly na chvíli představit, že by jejich připomínka mohla pozitivně ovlivnit jejich nynější životní situaci, ve které se nacházejí, a která by to byla.

Ve velké většině se respondentky shodují na tom, že by matky samoživitelky měly být státem více podporovány, ze sociálních dávek se vyžít nedá. Ve shodě je M. Čermáková, která říká, že příjmy žen jsou na hranici životního minima a matky jsou tím pádem závislé na státním systému sociálního zabezpečení, jenže to jim stejně nepomůže ke zvýšení jejich životní úrovně.⁷⁸

Většina respondentek by si přála, aby fungovalo zálohované výživné, aby matky měly peníze teď, když je potřebují. Peníze, jež mají stanoveny a nedostávají je a doma chybějí. R. Dudová říká, že vymáhání výživného pro ženy je složité, zároveň drahé, protože musí zaplatit právníka a proces může pro matky znamenat psychický stres, pokud partner odmítá svou vyživovací povinnost a jeho obranou je agresivita. Zvýšené riziko tohoto chování je v případě, kdy žena odešla od partnera právě z důvodu násilí.⁷⁹

Výzkum upozornil na problém s informovaností pro žadatele o dávky a o tom, na co mají nárok, a za druhé na problém s vyplácením sociálních dávek. U respondentky byly jednou dávky uznány a po jeden měsíc vypláceny a druhý měsíc zrušeny, do dnešní doby bez odpovědi. A. Budinová uvádí, že některé dávky jsou vypláceny na základě uvážení sociálních pracovníků, a proto není nic neobvyklého, že ve stejné situaci žena v jiném městě splňuje nárok a obdrží dávku, zatímco jiná žena s jediným rozdílem, a tím je jiné město, ji neobdrží.⁸⁰

Výzkum se týkal i otázky rozpadu vztahů, jedna z respondentek měla návrh, aby byly vztahy více podporovány, aby lidé vztahy hned neopouštěli, třeba formou benefitů. Myslím si, že dnešní uspěchaná doba má vliv právě na vztahy, není nakloněná harmonii ve vztazích. Musíme čelit různým situacím a výzvám, což má právě vliv na vztahy. Respondentky potvrzují, že rozpad vztahu má veliký dopad na matku, která zůstane sama s dětmi, a k tomu se ve společnosti objevuje zúžený pohled na problematiku samoživitelství, ženy jsou stigmatizovány, že si svou situaci zapříčinily samy.

⁷⁸ ČERMÁKOVÁ, M. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*, s. 42.

⁷⁹ DUDOVÁ, R. *Postavení sólo rodičů v ČR, koncepce a realizace sociální a rodinné politiky v ČR se zaměřením na péči o seniory i o děti*, s. 33 [online].

⁸⁰ BUDINOVÁ, A. *Rizika chudoby žen postižených domácím násilím a jejich dětí*, s. 66.

Psycholožka Šárka Kučerová říká, „*samoživitelky mají často pocit, že jsou okolím vnímány „jinak“*. *Sociální stigma, které je okolo osamocených matek ve společnosti vytvořeno, jim příliš nepřidává. Ženy tak trpí vnitřní nejistotou, nízkým sebevědomím a pocitem viny, že si za všechno mohou samy.*“⁸¹

Respondentky se jednomyslně shodují, že chybí předškolní zařízení pro malé děti, aby mohly pracovat. Hlídaní je největší problém a samoživitelky by uvítaly od zaměstnavatelů podporu, v nabídce polovičních úvazků či s pružnou dobou nebo home office. Stejně tak uvádí J. Hasmanová, že matky samoživitelky jsou ekonomicky aktivnější, na druhé straně nejvíce ohroženy nezaměstnaností. Pro matky malých dětí je flexibilita pracovního úvazku jedním z hlavních důvodů, jak sladit péči a práci.⁸²

Z výzkumu prvního okruhu rozhovoru, kterým byla životní situace samoživitelky, vyplynulo, že ke vzniku neúplných rodin dochází i z jiných důvodů. Kniha, s níž jsem pracovala (např. od autorky I. Sobotkové), se soustředí převážně na příčinu rozpadu rodiny, kterou je rozvod nebo rozchod.⁸³ Postrádám podrobnější uvádění příčin, jež k rozpadu rodiny vedou. Z osmi respondentek byla jen jedna vdaná, nyní již rozvedená, a zbylých 7 žilo s partnery „na hromádce“. Matka si musí vybrat mezi dvěma možnostmi, ani jedna není perspektivní, buď zůstat v nefungujícím vztahu, nebo být samoživitelkou, jak uvádí M. Vágnerová⁸⁴

Druhý okruh rozhovoru se zabýval finanční situací matky samoživitelky. Pro ženy má rozpad rodiny mnohem větší ekonomické dopady než pro muže. Matky samoživitelky se neobejdou bez dostatečné finanční pomoci, jako jsou sociální dávky, příspěvky, alimenty, na kterých jsou existenčně závislé. Po rozpadu rodiny se staly primárními živitelkami, které musí sebe a své děti zabezpečit. Z výzkumu vyplývá, že matky jsou pod mnohem větší hrozbou chudoby právě pro nedostatek finančních prostředků, podobně jako uvádí J. Hasmanová, tato situace nedopadá pouze na matky samoživitelky, ale chudoba dopadá stejným dílem i na děti.⁸⁵ Zde bych ještě ráda zmínila, že páry se rozcházejí, to je život, ale v případě, že z rozpadlého vztahu nebo manželství zůstávají děti, zůstává tu rodičovská zodpovědnost, která je navždy a platí

⁸¹ KUČEROVÁ, Š. Matky samoživitelky by se neměly snažit být matkou i otcem najednou. In: *Zeny.iprima.cz* [online].

⁸² HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice. „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (děti a seniory)* [online].

⁸³ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, s. 130.

⁸⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*, s. 366–367.

⁸⁵ HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice. „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (děti a seniory)* [online].

pro oba rodiče. Měla by mít převahu před veškerými neshodami mezi partnery. Vztahuje se to na problém neplacení výživného a nezáměr otců o děti po odchodu. Dudová ve shodě říká, že se otcové běžně přestávají v rodinách ekonomicky podílet, své děti a bývalou partnerku již nevnímají jako svou rodinu, ale jako rodinu své bývalé partnerky.⁸⁶

⁸⁶ DUDOVÁ, R. *Postavení sólo rodičů v ČR, koncepce a realizace sociální a rodinné politiky v ČR se zaměřením na péči o seniory i o děti*, s. 74 [online].

Závěr

Bakalářská práce se věnovala matkám samoživitelkám, jež vychovávají své děti samy, bez partnera. Cílem této bakalářské práce bylo na základě studia odborných zdrojů, literatury a vytvořeného výzkumu představit život matek samoživitelek a zjistit, jaké ekonomické ukazatele ovlivňují jejich úroveň života. Pro výzkum byla zvolena forma kvalitativního výzkumu, jehož se zúčastnilo 8 respondentek sdružujících se v neziskové organizaci Klub svobodných matek.

Výsledky výzkumu, jež byly v této bakalářské práci provedeny, ukázaly, že je třeba upozornit na toto společenské téma, které je třeba řešit. S tímto tématem souvisí obtížné hledání zaměstnání, dále harmonizace zaměstnání s péčí o děti, nedostatek předškolních zařízení pro malé děti. Problémem matek samoživitelek je, že nemají dostatečnou podporu, jsou jednou z nejohroženějších sociálních skupin, trpí stigmatem a jejich situace je ve společnosti zlehčována. Na základě výzkumu bylo zjištěno, že bývalým partnerům jsou matky samoživitelky naprosto lhostejné, vyživovací povinnost neplní. Samoživitelky nemají zastání u sociálních pracovníků a ani u státu. Tyto skutečnosti ovlivňují životy samoživitelek, díky nimž žijí v neustálé nejistotě. Proto se z nedostatku podpory obracejí na neziskové organizace, kde hledají pomoc. Cíl práce byl naplněn.

Pro bakalářskou práci bylo klíčové zejména získání potřebných informací od respondentek, tomu předcházelo navázání kontaktu, důvěry a následně realizování rozhovorů. Práce s respondentkami byla cennou zkušeností, získala jsem hlubší pohled do této problematiky, s čím se matky potýkají a co ze své pozice mohou dělat a co naopak nemohou. Bakalářské práci a tématu jsem se věnovala s chutí a radostí.

Když jsem si na začátku práce volila téma díky své přítelkyni, která byla před pár lety v situaci samoživitelky, nemyslela jsem si, že získám z výzkumu takové výsledky. Byla jsem překvapená, že se od té doby mnoho nezměnilo. Bakalářská práce by mohla přispět ke zviditelnění tohoto tématu a dále být přínosem neziskové organizaci Klub svobodných matek, jež samoživitelkám pomáhá. Proto bude bakalářská práce nabídnuta paní ředitelce D. Pavlouskové, která vede organizaci Klub svobodných matek, jako poděkování za umožnění spolupráce. Práce upozorňuje na potíže, s nimiž je třeba něco udělat, a může být podnětem pro další zkoumání.

Seznam použitých zdrojů

Použitá literatura

BAHENSKÁ, M. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Slon, 2005. ISBN 8086429482.

BATTHYÁNY, K., CABRERA, M. *Právo nežít v chudobě: chudoba jako porušování lidských práv*. Praha: Filosofía, 2010. ISBN 978-80-7007-321-6.

BUDINOVÁ, A. *Rizika chudoby žen postižených domácím násilím a jejich dětí*. Praha: proFem, 2012. ISBN 978-80-904564-2-6.

ČERMÁKOVÁ, M. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. ISBN 80-7330-026-5.

DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

ENNEN, E. *Ženy ve středověku*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-369-7.

GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-396-7.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0217-7.

KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962.

MÁROVÁ, Z., RADVANOVÁ, S., MATĚJČEK, Z. *Výchova dětí v neúplné rodině*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975.

MAŘÍKOVÁ, H., ČERMÁKOVÁ, M. (eds.). *Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace)*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN isbn80-7367-002-x.

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-x.

NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

NEUMANN, S. K. *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*. Praha: Otakar II., 1999. ISBN 80-86355-03-9.

PAPRSTEINOVÁ, L., NAVRÁTILOVÁ, J., BOTEK, L. *Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7566-149-4.

PAVLÍK, Z. *Sňatečnost a rodina: Bračnosť i sem'ja*. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0068-2.

PTÁČKOVÁ, K., LENDEROVÁ, M., STRÁNÍKOVÁ, J. (eds.). *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27.-28. dubna 2006)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-920-5.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.

ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.). *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice: Libor Musil v nakl. Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-145-0.

ŠTASTNÁ, A. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*. Praha: VÚPSV, 2009. ISBN 978-80-7416-038-7.

ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

TEYBER, E. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Praha: Návrat domů, 2007. ISBN 978-80-7255-163-7.

UTRIO, K. *Dcery Eviny: Hist. evropské ženy*. Havlíčkův Brod: Hejkal, 1994. ISBN 80-901646-0-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-18-0.

Internetové zdroje

Amnesty International Česká republika. *Práva žen* [online]. © 2010-2011 [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/prava-zen>

APERIO. *Sólo rodiče, rozvody, rozchody* [online]. © 2020 [cit. 2020-02-12]. Dostupné z WWW: <https://aperio.cz/solo-rodice-rozvody-rozchody/>

BAZALOVÁ, A. *Samoživitelky v pasti systému, který je sráží na dno – A2larm*. In: *A2larm.cz* [online]. 22. 1. 2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2020/01/samozivitelky-v-pasti-systemu-ktery-je-srazi-na-dno/>

Česko. *Usnesení č. 2 ze dne 16. prosince 1992 vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky*. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1993, částka 1 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>

Český statistický úřad. *Rodiny a domácnosti* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2019 [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91605937/300002190137.pdf/4f8747de-1a13-43c6-be1a-ec4f0914cc01?version=1.1>

DUDOVÁ, R. *Postavení sólo rodičů v ČR, koncepce a realizace sociální a rodinné politiky v ČR se zaměřením na péči o seniory i o děti* [online]. Praha: Alternativa 50+, 2016 [cit. 2020-02-26]. ISBN 978-80-88155-00-3. Dostupné z: http://alternativa-plus.cz/wp-content/uploads/2016/01/Postaveni_solo_rodicu_vCR_eVerze.pdf

HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice. „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (děti a seniory)* [online]. Praha: Gender Studies, o.p.s., 2011 [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: http://genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

JANÍČEK, J. Fenomén samoživitelství v ČR. *Fema* [online]. 2014, speciální číslo, s. 4–5 [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: https://gendernora.cz/_files/200000340-974539832c/solo_matky1.pdf

Klub svobodných matek z.s. *O nás* [online]. © 2018 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://klubsvobodnychmatek.cz/o-nas/>

Klub svobodných matek z.s. *Výroční zpráva 2018 za rok 2018* [online]. Líbeznice: Klub svobodných matek z.s., 2019 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://klubsvobodnychmatek.cz/wp-content/uploads/2019/09/Vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-KSM-2018.pdf>

KOŘISTOVÁ, L. Kratší pracovní doba zvyšuje výkon. In: *Iprima.cz* [online]. 7. 11. 2017 [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: <https://zoommagazin.iprima.cz/zajimavosti/kratsi-pracovni-doba-zvysuje-vykon-ve-svedsku-budou-lide-pracovat-6-hodin>

KUBÁLKOVÁ P., WENNERHOLM ČÁSLAVSKÁ T. „Ženy a česká společnost, Hodnocení implementace Pekingské akční platformy na národní a mezinárodní úrovni“ [online]. Praha: Otevřená společnost o.p.s., 2010 [cit. 2020-02-12]. ISBN 978-80-87110-19-5. Dostupné z: <https://www.otevrenaspolecnost.cz/knihovna/otevrenka/prosazovani-genderove-rovnosti/zeny-a-ceska-spolecnost.pdf>

KUČEROVÁ, Š. Matky samoživitelky by se neměly snažit být matkou i otcem najednou. In: *Zeny.iprima.cz* [online]. 17. 10. 2019 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z www: <https://zeny.iprima.cz/deti/psycholozka-sarka-kucerova-matky-samozivitelky-se-nemely-snazit-byt-matkou-i-otcem-najednou>

MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. Bojujme za samoživitelky! In: *Blog.aktualne.cz* [online]. 22. 3. 2013 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.cz/blogy/michaela-marksova-tominova.php?itemid=19503>

MAS Vyškovsko. *Definice podporovaných cílových skupin* [online]. © 2019 [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: https://www.masvyškovsko.cz/images/dokumenty-2018/dokumenty-2019/2_6Definice-podporovanych-clovch-skupin.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Vyhláška č. 62 ze dne 13. května 1987 o Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1987, částka 13 [cit. 19.03.2020]. Dostupné též z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1987-62>

RADIMSKÁ, R. Rozvedené a svobodné matky v České republice. *Gender: Rovné příležitosti – Výzkum* [online]. 2003, 1-2, s. 12–13 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://www.genderonline.cz/uploads/b5e106bc7ca71c44210d955aaf039befa4ff170d_rocnik04-1-2-2003.pdf

STOKLÁSKOVÁ, M., SADKOVÁ, T., MELOUNOVÁ, Z. *Děti jsou bez viny* [online]. Přerov: Centrum pro rodinu a děti Přerov, z.s., 2018 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://nadacesirius.cz/soubory/projekty/detibezviny/Deti-jsou-bez-viny-Metodika.pdf>

United Nations. *Všeobecná deklarace lidských práv* [online]. Praha: Informační centrum OSN, 2015 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf

Úřad práce ČR. *Informace pro občany* [online]. © 2020 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/informace-pro-obcany>

Seznam příloh

- Příloha I. Otázky k rozhovorům
Příloha II. Přepsané rozhovory

Přílohy

Příloha I Otázky k rozhovorům

1. osobní údaje

Kolik je vám let?

Jaké je vaše vzdělání?

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

2. životní situace

Jaký je váš stav?

Povězte mi, jaká je vaše situace?

Co jste v této situaci dělala?

Stýká se bývalý manžel s dětmi?

3. finanční situace

Jaká je vaše finanční situace?

Pobíráte nějaké sociální dávky?

Pobíráte nějaké sociální dávky nebo příspěvky?

Jak to zvládáte finančně?

Takže alimony dostáváte pravidelně?

Alimony od otce dostáváte?

Neposlal nikdy nic?

Podávala jste trestní oznámení?

Dostáváte od tatínka alimony?

Co se stalo s otcem syna?

Zmínila jste, že alimony nedostáváte?

Jak to zvládáte?

4. zaměstnání

Setkala jste se s nějakými překážkami ohledně zaměstnání?

Pracujete?

Po skončení rodičovské dovolené půjde syn do školky?

Zmínila jste, že jste se obracela na sociální pracovníce, jakou máte zkušenost?

Zaměstnavatel vám vychází vstříc?

Když jste sháněla práci, setkala jste se s tím, že děti jsou překážkou?

Dcerka chodí do zařízení pro děti?

Jak to máte s hlídáním pro dcerku?

Jak je to u Vás ve školce s přijetím dítěte do školky?

Syn chodí tedy do školky?

Hledala jste i jiné zaměstnání během té doby co jste maminkou? Máte zkušenost?

Otcové synů nemají s dětmi kontakt?

Podávala jste trestní oznámení na otce, že neplatí alimenty?

Pobíráte ještě nějaké jiné dávky kromě rodičovského příspěvku?

Zmínila jste nyní, že otec neplatí alimenty?

Takže nesouhlasil se zapsáním do rodného listu?

Máte hlídání, když učíte?

5. organizace Klub svobodných matek

Jak jste se dostala k organizaci Klub svobodných matek?

V čem vám pomohla organizace?

Pomohla Vám skupina v něčem?

6. osobní návrhy

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

Co říkáte na zálohované výživné?

Příloha II Přepis rozhovorů

Respondentka č. 1

Kolik je vám let?

„37 let.“

Jaké je vaše vzdělání?

„Středoškolské vzdělání s maturitou.“

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

„Mám 2 děti, dceři je 17 let a synovi 12 let.“

Jaký je váš stav?

„Jsem rozvedená – šťastně rozvedená.“

Povězte mi, jaká je vaše situace?

„Asi ještě tak před půl rokem, před rokem jsem se, jak já říkám, v tom svém trápení strašně plácala. Byli jsme s bývalým manželem od sebe 3 roky, kdy já jsem požádala vlastně o rozvod, a řeknu - poté opravdu začal manžel dělat peklo, opravdu to bylo o tom, že začal na mě posílat sociálku a policii, a bylo to. Člověk nevěděl, jak má fungovat v tom, kdy mu je řečený, že má svědectví mého bývalého manžela, tvrdil, že jsem alkoholik. Tak jsem řekla: ‚klidně přijďte. Kdykoliv ve dne v noci k nám přijďte a já Vám dám krev, cokoliv, fouknu do čehokoliv.‘ Tak dobrý, byla jsem na testech, negativní. Já si dám tak dvě deci vína jednou za půl roku, když si sedneme s kamarádkami. Já nepiju.“

„Pak přišlo, že mají podezření, jestli nefetuju, tak jsem to řešila tak, že mám dlouhý vlasy a říkala jsem: ‚vezměte si vlasy a udělejte mi rozbor,‘ nikdy jsem neměla ani marihuanu, pak už bylo podezření, zda psychicky netýrám děti a neubližuju jim, člověk už nevěděl, jak se má bránit. V té době jsem pobírala příspěvek na bydlení a v jednu chvíli já jsem přišla o práci, tak jsem pobírala i hmotnou nouzi, a to bylo ještě v době, než jsem podala žádost o rozvod a musím říct, že tam stačilo dát čestné prohlášení, že s manželem nežiji. Jenomže po žádosti o rozvod asi půl roku na to můj manžel díky známým se dostal k dokumentům z té sociálky a šel proti mně. Udal mě na sociálce, že jsem s ním ‚jakože‘ žila, takže já jsem nakonec skončila na policii a před soudem

a dokazovala jsem, že jsem s ním nežila. Nakonec jsem byla odsouzená, takže jsem se potom odvolávala ke krajskému soudu, který to vrátil zpátky k městskému, a u městského se to stále řeší, takže uvidíme, kdy něco nastane. Bylo to takový, že člověk neví, jak má vlastně fungovat, když jsou na něj vymyšlený strašný věci, policie nic nedělala, když jsem byla v úzkých, kdy manžel (v té době ještě manžel) mi posílal ošklivé textové zprávy, třeba 50-70 textovek denně, kde mi psal například: ‚nikdy nebudeš mámou, děti ti seberou, jdi skočit pod vlak,‘ dostávalo mě to na kolena, pomalu jsem byla pod drnem.“

Co jste v této situaci dělala?

„Když mi někdo poradil jít s tím na policii, tak policie mi řekla: ‚no jo, ale on vám tady přímo nevyhrožuje, že vám něco udělá.‘ A to mi psal – ‚vidím okna tvého bytu, tam se svítí, jsi doma, máš tam někoho?‘ Měla jsem strach jít venčit psy, nebo když se setmí. Policie mi říkala: ‚tak chodte někudy jinudy, až vám něco udělá, tak přijďte.‘ ‚Takže on mě má píchnout, postřelit a vy to začnete řešit?‘ Nevěděla jsem kudy kam. Bez krizového centra a jejich psychologů bych to nezvládla.“

Stýká se bývalý manžel s dětmi?

„Čtyři roky bojuju, aby se zajímal o děti, protože byl schopný tím, že jsou děti v mé péči, smsky posílal i dětem, že když chtějí být se mnou, tak táta pro ně umřel a oni pro něj. A děcka na to nereagovali na vydírání, on zanevřel a oni neexistují. Vánoce, narozeniny. Nic.“

Alimenty od otce dostáváte?

„Ne nedostávám, mám určený na dceru a na syna s tím, že bývalý manžel se proti tomu odvolal před rokem a půl soud a nebyl ještě odvolací soud. Trestní oznámení jsem podávala opakovaně, že neplatí výživné, alimenty. Abych to nějak řešila, policie nic nedělala - bych řekla, já už byla 3x podávat trestní oznámení, že peníze pořád nechodí, po 5 měsících zajdu, že pořád neplatí, nezajímá se, za celou dobu neposlal ani korunu.“

Neposlal nikdy nic?

„Víte, asi bych byla hloupá, ale držela bych pusou, kdyby poslal občas aspoň něco, kdyby poslal tisícovku na dítě i třeba jednou za 2 měsíce - můžu to dát bokem, bude třeba na boty. Takhle je to o tom, že já mám stálý zaměstnání, ale díky tomu že manžel, než

nás rozvedli, tak udělal hodně dluhů. V tu dobu, kdy nás rozváděli, tak to trvalo dlouho, takže stihl ještě si nabrat hodně půjček pro jeho živnost materiál, no a protože má bydliště na městském úřadě, a oficiálně teď jakože nepracuje a nemá žádný příjem a tak dále, tak se exekutoři hlásí u mě a sahají na můj plat. A to jen protože to je z doby, kdy jsme ještě byli manželé. Chodím domů s pár tisíci a nebýt toho, že mám po večerech brigády úklid a o víkendech občas, bychom neměli z čeho zaplatit nájem. Prémie a vše schroustnou exekutoři. Co nadělal dluhů! Kdyby aspoň uznal, že se to splácí z mých peněz a já živím ty děti, a kdyby on aspoň něco posílal na ty děcka, on vůbec nic, žádný fungování, policie s tím nic nedělá. Nikdo s tím nic nedělá, vždycky mi řeknou, musíte počkat na vyjádření krajského soudu, to může trvat rok nebo klidně dva až tři. Zavolám občas, jestli už třeba nebudeme mít navrhnuté stání, a paní mi odpoví, že to tam zatím nevidí.“

Pobíráte nějaké sociální dávky?

„Tím že mám vysokou mzdu, nezajímá je exekuce, nemám nárok na příspěvek na bydlení s tím, že jsem žádala o přídavky na děti, prvně potvrzeny ve výši 500 Kč na syna a 700 Kč na dceru a další měsíc mi byly odebrány a řešila jsem proč a do dnešního dne nemám odpověď. Psala jsem doporučeným dopisem – je to bez vyjádření.

Zajímá mě aspoň proč! Stát by si mohl uvědomit, že by mohl nějak fungovat proti otcům, kteří neplatí. Není jednoduchý jít po člověku bez peněz, bez práce, bez bydlení, ale nemůžou to odnášet mamky! Trestat nás mámy, tvrdit vy máte výživné tolik a tolik, ale já ho nedostávám a tady jsou trestní oznámení. ... aha aha udělám si poznámku, ale výživné máte vysoké!? Ale otec neplatí a ty peníze prostě doma chybí!“

Jak jste se dostala k organizaci Klub svobodných matek?

„S bývalou sousedkou jsme si nějak psaly, že jsme na tom podobně, říkala mi, že jsou tam maminky třeba, aby se vypovídaly, říkala mi, že uslyším názory jiných maminek v podobné situaci a že uvidím. Od přijetí do klubu vidím, že jsou na tom stejně některý i snad hůř a mají malinký děti, nemůžou jít do práce. Mám výhodu, že jsou děti velký, kdy můžu přijít v 23 hodin večer z úklidu. Klobouk dolů, smekám před každou z nás, která tohle zvládá, protože kvůli těm dětem musíme.“

V čem vám pomohla organizace?

„Pomohla mi facebooková skupina, sbírka díky paní, která mi pomohla. Díky ní máme pro děti zimní bundy a zimní obutí, to bývá hodně náročná část rozpočtu, oba rostou a je to masakr; opravdu to pomůže a člověk může tu korunku, co dal stranou na toto, tak může dát na Vánoce a vánoční dárky. Musím říct, že když jsem měla problémy s dcerkou, tak jsem to tam řešila, nemám se komu svěřit, hodně lidí se na vás dívá skrz prsty, holky v klubu to berou, prožily, prožívají a nemají potřebu soudit, posuzovat. Pomoc movitá a psychická, se dokážeme domluvit za minimální částku, když člověk vidí, že prodává svoje vlastní věci, protože nemá peníze, ani na jídlo, zůstalo jí 12 Kč na den každá z nás, kdyby oželila 100 Kč a koupí si od ní tričko a ví, že jí to teď pomůže. Snažím se, hodně nakupujeme v akci a ve slevě, naučili jsme se tak žít, děcka si uvědomují, jak jsme na tom, jinak si šetří penízky a mají k penězům jiný vztah.“

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

„Řekla bych takhle, myslím si, že by bylo důležité, aby stát dokázal, když ten otec neplatí a maminka to prokáže, že neplatí, aby se zastal maminky a od tatínka ty peníze vymáhal.“

Co říkáte na zálohované výživné?

„Bylo by to úžasné, strašné plus pro každou z nás. Už jen proto, že by ty peníze měly mamky teď. Víte, co je nejhorší? Když vám řeknou: ‘řešte to exekučně’ a já řeknu, že jeho exekuce jdou na můj plat, tak jak to mám řešit exekučně? To bude nakonec exekuce na děti chodit na mě? Tak si to představujete, že se z mojí mzdy bude strhávat exekuce na moje děti? Je to zamotaný kolotoč.“

Respondentka č. 2

Kolik je vám let?

„42 let.“

Jaké je vaše vzdělání?

„Jsem vyučená prodavačka.“

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

„Mám 1 syna, jsou mu 2 roky.“

Jaký je váš stav?

„S partnerem jsme se rozešli, nebyli jsme manželé, žili jsme na hromádce, když byly synovi 4 měsíce, tak od té doby jsme od sebe.“

Jaká je vaše finanční situace?

„Relativně to jde, měla jsem našetřené nějaký peníze, pracovala jsem v zahraničí. Prodala jsem byt, zůstala jsem sama s dítětem, hypotékou a s leasingem na auto bez peněz. Leasing na auto mi zůstal, partner měl insolvence. Bydlení mám od mamky, měla byt, tak platím jen energie a neplatím nikomu vysoký podnájem, to bych nezvládla.“

Pobíráte nějaké sociální dávky?

„Rodičovský příspěvek pobírám, do tří let chci být s malým, ale jinak nepobírám nic. Pobírám alimony od otce a teď jsme se dohodli na zvýšení. Ze sociálních pracovníků mi nikdo neřekl, že mám nárok na výživné pro sebe, navíc zůstal mi leasing, tak jsem si o to řekla a partner souhlasí. Partner chtěl lepší auto. Přemluvil mě a potom se na nás vykašlal.... Nemohl si to napsat na sebe... Splácí dluhy, insolvenční. Příspěvky nepobírám žádný, nešla jsem. Prodala jsem byt a ty peníze jsem mamince dala jako nájem na dva roky dopředu.“

Takže alimony dostáváte pravidelně?

„Ano, kdybych neměla ty alimony, tak mi nezbyde ani životní minimum, proto jsem si řekla o navýšení na léky, bude náhlá situace, to je hned. Alimony soudně nejsou dány, to je dohoda mezi námi, rozešli jsme se ve zlém, našel si milenkou, když mi končilo šestinedělí. Nedalo se s ním dohodnout, jeho matka byla v našem bytě a já jí měla shánět náhradní bydlení. Tak jsem to řešila přes sociální pracovníce, poprosila je, aby pomohly. Slíbil, že matku odstěhuje a já jsem pak mohla prodávat byt. Vše bylo na mě. Odstěhoval mě k mojí matce, naházet mi věci do pytlů, nemohla jsem se odstěhovat důstojně. Takže hrozný. Tím, že splácí exekuci, nevím, co bude za rok, za dva, zda bude platit i dál. Asi by to chtělo stanovit soudně, těžko se to vymáhá, asi by mi musela vypomoci rodina.“

Po skončení rodičovské dovolené půjde syn do školky?

„Malý byl nemocný, chci s ním být do 3 let doma, má epileptický záchvaty, je fixovaný, nikde nevydrží. Chce být se mnou, žádný jesle, nezvládal by to. Od tří let zkusíme na zkoušku, pak musím do práce.“

Zmínila jste, že jste se obracela na sociální pracovnice, jakou máte zkušenost?

„S Ospodem mám dobrý i špatný zkušenosti. Dobrý v tom, že rodina expartnera se vykýblovala a špatný v tom.... ocenila bych, kdyby mi dali telefon na linku, kam si zavolat. Ztratíte partnera, představy o rodině se vám rozplynou, miminko nemocný. Ospod řeší tatínky. Oni se ptali, zda se tatínek umí postarat o čtyřměsíční dítě. Večer doma nebyl, s malým nebyl, předtím jsme byli v nemocnici. Ospod nebral ohledy, dítě odváželi. Jednou mi ho přivezl a malý měl záchvat. Je to brzo brát dítě od mámy. Kdyby vztah s otcem byl, ale on s námi byl první dva měsíce a pak už ne. Malý ho prakticky neznal. Tak s tím jsem bojovala a otec jezdí k nám domu. Otec umí přebalit, nakrmit, ale nedodrží rituály, nedával spát, pak mi nespál, budil se atd.

Ospod se mi v tomto nelíbil. Taťka si popláče, kdy uvidí dítě, a takhle malý dítě šoupnou tátovi a měl tam i novou partnerku – to se mi nelíbí. Vztah si má tvořit otec!

Porod byl náročný, malý byl oživovaný, lokl si plodový vody, další měsíce jsem si projížděla s malým nemocnice a do toho rozchod. Ospod by měl být individuálnější a ne tabulkový. Víc stát za matkami, ale stojí víc na straně otců.“

Jak jste se dostala k organizaci Klub svobodných matek?

„Člověk večer je sám, našla jsem tuto skupinu, chtěla jsem se pobavit s mamkami o stejných problémech.“

Pomohla Vám skupina v něčem?

„Určitě, našla jsem kontakt na Aperio, tam jsem volala do poradny. Jinak ve skupině jsem já nepotřebovala pomoc, ráda pošlu a přepošlu věcičky, je to dobrý, přeprodávat, udělám někomu radost. Ženský jsou k sobě solidární.“

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

„Sociální systém pro rodiny je na prd, nebylo by takový rozvodovosti. Tatínkové nejsou zodpovědní, je víc neúplných rodin, chybí benefity pro rodiny, že jsou spolu. Chlapi

radši odejdou. Aby ten chlap zabojoval a nemohl tak snadno zdrhnout, expřítel se chtěl vrátit, ale zranění bylo tak velký, že už nechci.

Slevy jako jsou v Německu, jeden rodič má, nedaní se jeho výplata a daní se jenom jedna výplata.“

Jaký máte názor na zálohované výživné?

„Mě chodí výživný včas kvůli insolvenční, ale když se dva rozejdou, rozhádají, dělají si naschvály. Mělo by to být na prvním místě, aby žena ty peníze měla. Bud' aby se nerozešli vůbec, nebo pomoc s bydlením, aby to nebylo jenom výživný. Ženská musí platit dokola. Na mateřský si ale nemůžete přivydělat... Nemá možnost to bez rodiny zvládnout. Mám mamku, co pracuje, nepohlídá, takže nemůžu jít pracovat. Nejsem líný člověk, hlídání je drahý, to si dovolit nemůžu. Maminky samy na mateřský je překérka. Smutný, ale je to tak, jsme ženský, musíme bojovat.“

Respondentka č. 3

Kolik je vám let?

„45 let.“

Jaké je vaše vzdělání?

„Mám vysokoškolské vzdělání.“

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

„Mám 1 dítě, dceři je 8 let.“

Jaký je váš stav?

„S otcem dcery nežiji“

Jaká je vaše finanční situace?

„Před rokem a půl jsem našla dobrou práci, takže teď dobrá.“

Pobíráte nějaké sociální dávky nebo příspěvky?

„Příspěvky žádné nepobírám, nemám na ně nárok.“

Dostáváte od tatínka alimony?

„Ano tatínek platí alimony, je to skvělý tatínek, přispěje na všechny dražší věci. Odešel, když malý byly 2 roky. Byly jsme na sociálních dávkách a měla jsem brigády. Byť odešel, tak se stará, když jsem neměla, tak mi dal peníze, nebo zaplatil nákup, pomohl. Na základní věci jsem musela poshánět sama, na bydlení. V noci hlídal a já chodila na noční, bylo to strašný. Přes den jsem byla s dcerou, člověk padá na hubu, ale není jiná volba, není na výběr, nechcete skončit pod mostem.“

Setkala jste se s nějakými překážkami ohledně zaměstnání?

„Setkala. Na pracovním trhu jsem byla odstrkovaná, z pracovního hlediska nejsem bezmozek, stačí, aby dítě bylo dvakrát nemocný, a už jedete. Za nynější práci jsem šťastná, že mě vybrali, modlila jsem se, aby mě vybrali. Loni jsem jela podepsat smlouvu a malá si zlomila ruku v rameni.

Když to čtu, je mi maminek líto, to je taková bezmoc a beznaděj! Konečně dobrá práce a po dvou dnech, místo toho abyste jela na školení, musíte volat šéfovi, že dítě má zlomenou ruku. Volala jsem to regionálnímu manažerovi, že i pochopím, že mě vyhodí, že nic neudělám. Zavolal mi sám ředitel a ptal se, co se stalo. Pověděla jsem mu, že dcera má zlomenou ruku a že nevím, na jak dlouho to bude. A resumé? Řekl, ať jsem v klidu a ať si vše vyřeším a pracovat začnu až bude malá ok, takže naprostá bomba!!! Jenže takových firem je zanedbatelný procento. Kdyby byla daňová úleva na samoživitelku, tak by to viděli jinak. Ušetřili by peníze, nějak by se jim to rentovalo, je to hrozný, prošly jsme si beznadějí, hrůzou. Když nemáte práci, nemáte peníze, jeden průser za druhým, nemáte na bydlení...

Za další, vy dojdete na Úřad práce a místo pochopení se na vás dívají jak na fluktuanta, nemakačenka. Jak je to možný, že vás zase propustili??? Dívají se na vás přes prsty, jak na společenský odpad.“

Jak jste se dostala k organizaci Klub svobodných matek?

„To už ani nevím, jak jsem se dostala do klubu, občas hledám mamky, kterým pomůžeme s oblečením a hračkami. Jednu dobu jsem na tom byla špatně, chtěla jsem úhradu tábora, ale jsou na tom ještě hůř mamky, tak jsem od toho ustoupila.“

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

„Uvítala bych, kdyby zaměstnavatelé byli motivováni přijímat samoživitelky daňovým zvýhodněním, teď mám rok a půl dobrou práci, mám čas na malou, ale od tří let do sedmi let z práce do práce, boží utrpení, malá nemocná, pořád vyhazov, mám vysokou školu, nejsem flink a fluktuant. Stát nepomůže, úředníci mají kecy: ‚umřete si hlady, jděte pod most!‘ Dcera už je zdravotně ok, rýmičky, když byla malá, byla pořád doma, já byla dva dny v práci a vyhodili mě.“

Respondentka č. 4

Kolik je vám let?

„28 let.“

Jaké je vaše vzdělání?

„Jsem vyučená prodavačka.“

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

„Mám 1 dítě, synovi jsou 4 roky.“

Jaký je váš stav?

„S otcem syna nejsem.“

Jaká je vaše situace?

„Mám teď přítele, ale není to otec dítěte teda.“

Co se stalo s otcem syna?

„Otec syna tak ten od nás odešel, když malému bylo půl roku, tak jsem pak padla do drog a pak jsem se šla léčit. Bydlím ve velkém městě, kam jsem se přestěhovala, zde jsem prošla léčbou a jsem nyní v azylovém domě.“

Pobíráte nějaké sociální dávky nebo příspěvky?

„Ne nepobírám žádné příspěvky ani dávky, nemám na ně nárok. Hapruje mi to tam o pár korun, takže už nemám nárok na nic. Teď jsem v azylovém domě.“

Pracujete?

Ano pracuju, zaměstnavatel mi vychází vstříc s pracovní dobou a s malým. Proto nechci měnit práci, tam se to chápe. Pracuju na ¾ úvazek.

Syn chodí tedy do školky?

„Ano malý chodí do školky, mám kratší úvazek, abych ho stíhala vyzvedávat, takže malého vozím do školky a končím tak, abych ho zase mohla vyzvedávat.“

Dostáváte alimenty od otce?

„Nedostávám alimenty, od té doby, co od nás odešel, jsme neviděli nic, navíc je otec teď ve vězení.“

Podávala jste trestní oznámení?

„Ano podávala jsem trestní oznámení, potom ho půl roku na to asi zavřeli, a od té doby prostě nic no, když jsem tam teď byla na policii, tak mi řekli, že mám počkat, až vyleze, což bude někdy v roce 2022 - asi tak nějak no. To je ještě hodně dlouho no, já vím, ale kdo ví, jestli on bude někdy vůbec pracovat, nevím no.“

Jak to zvládáte finančně?

Díky tomu, že jsme v azylovém domě, kde máme relativně nízký nájem, tak si nedokážu představit, až budu muset jít v dubnu, no budu muset asi jít znova na azylový dům, jestli to s tím novým přítelem nerozjedeme trošku víc nějak, vůbec si nedokážu představit platit nájem, hlavně tady u nás ve městě jsou drahé podnájmy, to máte víc jak 10 tisíc a do spolubydlení se synem jít nemůžu.“

Jak jste se dostala k organizaci?

„Do klubu jsem se dostala přes azylový dům, poradili mi, ať si požádám o obědy do školky.“

A povedlo se?

„Ne, obídky nakonec nebyly, nepovedlo se to.“

V čem vám organizace pomohla?

„Samotná organizace ani tak ne, spíš pomoc mezi maminkami. Kolo k narozeninám jsem dostala pro kluka. Já posílám věci po klukovi.“

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

„Mohli by dávat byty samoživitelkám, jako všem asi dávat nemůžou, ale mohli by trošku víc pomáhat, protože si pamatuju, jak jsem na tom byla mizerně. Než jsem šla do práce, byla jsem na tom špatně. Ani teď nejsme žádný boháči, ale je to lepší. Ale mám kamarádku, která je na rodičáku a ta nemá nárok na nic, mají 56 Kč na den. A to je prostě hrozný.“ (Chtěla jsem si s paní domluvit rozhovor, ale bohužel se neuskutečnil).

Respondentka č. 5

Kolik je vám let?

„27 let.“

Jaké je vaše vzdělání?

„Jsem vyučená.“

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

„Mám 2 děti, synovi je 7 let a dceři jsou 4 roky.“

Jaký je váš stav?

„S otcem dětí spolu nežijeme.“

Jaká je vaše finanční situace?

„Takže alimenty od tatínka nemám, hmotnou nouzi mám, také příspěvek na bydlení, není to závratná částka, ale je to tam a na děti příspěvek mám.“

Jak to zvládáte?

„Jen tak tak, většina peněz padne na bydlení, školku, školu. Podnájem je velká suma, zbydou tak dva tisíce, u většiny maminek je to stejné.“

Zmínila jste, že alimenty nedostáváte?

„Alimenty nemám, tatínek je neplatič, jednou za tři měsíce pošle něco, aby byl klid a všechno je ok, takových je valná většina bych řekla, někteří nedělají ani to, že? Trestní oznámení jsem podala, dokonce byl jeden soud, soud udělal ,tytyty, dej jí tisícovku a bude to.‘ Soudce mu volal i ze soukromého čísla, aby nedostal podmínku, tak mu poradil, což mi přišlo hodně zvláštní, ale co už.“

Pracujete?

„Pracuji necelý měsíc na hlavní pracovní poměr. Je problém najít práci na ranní směny, bylo to těžké a trvalo to dlouho, ale zadařilo se. Často je problém najít práci, aby byla po dobu, kdy jsou děti ve školce.“

Zaměstnavatel vám vychází vstříc?

„Mám malé děti, paní šéfová mi vychází vstříc a je fajn. Když jsou děti nemocné, nebo budu potřebovat, je to o domluvě.“

Když jste sháněla práci, setkala jste se, že děti jsou překážkou?

„Ano hodně, chtěli časovou flexibilitu. Jejej, má dvě děti, ta bude pořád na paragrafu, dali přednost bezdětným. Když jsem řekla, že si to zařídím, že pohlídá sestra nebo někdo, tak stejně odmítli. Berou bez závazků, kdo může kdykoliv. Je to pro ně pohodlnější než přijmout matku se závazky.“

Jak jste se dostala k organizaci?

„Do klubu jsem se dostala tak, že jsem zahlídla sestřenici, když lajkovala, řekla jsem si, tak se podívám a přidala jsem se tam a líbí se mi tam. Když potřebujete poradit nebo se neorientujete v dávkách, tak jsem se zeptala, a poradily. Člověku to je blbě být na té sociálce, ale když není ta práce, tak to jinak nejde. Proniknout do dávek, to je kumšt a na co máme nárok - teprve. Dají vám jen štos papírů a vyplňte to!

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

„Přála bych si pro nás maminky, kterým skončí rodičáky, ať se mají kam vrátit nebo ať mají možnost najít si práci, kde jim vyjdou vstříc s dobou, aby nehledaly a nikam to

nevedlo, to je asi pro mě to největší, co pomůže a školky at' jsou otevřené, dokud jsou mamky v práci. "

Respondentka č. 6

Kolik je vám let?

„37 let.“

Jaké je vaše vzdělání?

„Mám gymnázium.“

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

„Mám 2 děti, synům je 6 a 10 let.“

Jaký je váš stav?

„Jsem s dětmi sama.“

Jaká je Vaše situace?

„Kluci mají každý svého tatínka, žijeme sami.“

Jaká je vaše finanční situace?

„Pracuju na HPP, sice vydělávám, na staršího syna mám určené alimenty, ty dostávám a na mladšího syna, ač mám také stanovené alimenty, tak jsem 5 let neviděla nic. Téměř nevyhahatelný. Otec byl ve vězení, během té doby vznikl dluh, pak chvíli platil a pak zas neplatil. 2,5 roku je venku, neplatí, je v konkurzu, majetek se prodal, zaplatilo se věřiteli. Na černo podniká a dělá černý kšefty, je to otázka času, kdy půjde zase do vězení. V šestinedělí jsem prožrela, co se děje.“

Dostáváte nějaké sociální dávky nebo příspěvky?

„Beru přídavky na děti, příspěvek na bydlení.“

Jak to zvládáte?

„Jsem v insolvenční, podnikala jsem, jak přestal platit, došlo to až tam, že jsem skončila v insolvenční, musela jsem prodat byt, měla jsem hypotéku, neměla jsem žádné příspěvky,

pro mě nepochopitelný. Splácím necelý dva roky insolvenční, jsme teď v podnájmu. Ve 3 letech mi mladšího syna nevzali do školky, 4 měsíce mi běžel živnostník, nebyly žádné dávky, školkové nemoci. Musím říct, že ten starší kluk od nízkého věku fungoval a i hlídal, když jsem chodila sbírat sklo, a věděla jsem, že je zodpovědný. Byla jsem na telefonu, protloukali jsme se, jak se dalo. Čím jsem starší, mám jednu práci, nezvládám fyzicky už víc prací. Občas jdou děti na komparz, kluk hraje hokej, místní nadace platí příspěvky na hokej. Dlouho jsem dělala na živnostník, když byl mladší malý, jsem si to nedokázala představit, nechodila jsem se ptát na práci, až když už to nešlo. Práci jsem pak našla brzy, práce by vždycky byla, ale ten čas dojíždět. Dlouho jsem měla svou hrdost, říkala jsem si, já to dám, já to dám, no nedala jsem to. Nikdy jsme nebyli bez bydlení, neměli hlad. Věděla jsem, že už další děti nechci a že na mě už není co zkazit, tak jsem dala vajíčka, což byla finanční injekce do rozpočtu.“

Otcové synů nemají s dětmi kontakt?

„S prvním tatínkem toho bylo taky dost, byli jsme mladý, fungovali jeho rodiče, celou dobu posílal výživný pravidelně, byť jsou zdaleka, fungoval někdo v rodině, byl tam zájem a kontakt. Děda s babi fungoval a furt to nějak šlo. Se synem nemá kontakt, viděl ho naposledy, když mu byli tři roky, teď je mu deset. Kluk to vzal, nechtěla jsem mu říkat pohádky. Než mu říct, že nemá zájem, tak mu říkám, že tatínek není.“

Podávala jste trestní oznámení na otce, že neplatí alimenty?

„Trestní oznámení neproběhlo, byl ve vězení, k čemu to je? Je v konkurzu a konkurzní správce řekl, abych to podala u správce konkurzní podstaty, podle našeho práva bych si nepomohla, tady jsou zákony na hlavu postavený. Stát vám dá nějaký rozsudek, tak to chce další páky, aby to z těch otců uměli dostat. Stát nám nepomáhá. Kdyby on mi nedlužil, tak taky nedlužím. Dlužila jsem bance, naskákaly úroky a dluhy a bylo to hodně peněz, následovala exekuce na plat. Dali to k soudu. Bych se do toho kontokorentu nedostala, kdybych měla alimenty, kdyby mi nedlužil!“

Jaký máte názor na zálohované výživné?

„Bodlo by mi to, co si budeme říkat. Bude to umět dostat stát z dlužníků? Nepůjde to zneužít? Nebo to budeme platit my všichni ostatní? Proč to ten stát neumí dostat z lidí a on se mi směje. Jsou happy, dělají načerno a neplatí. Proč se to neděje jako v Německu a Rakousku, jsou nástroje, jak to dostat, když to jinde funguje. Kde brát?“

Když chlapi jsou vyčůraný, můžou jít dělat na černo, kdyby po nich někdo šel, zaměstnavatel to zapře..... Problém v zákonech a zákonodárci řeknou: ,tak si najdete jiného chlapa....‘

On by ten pán měl chtít živit cizí děti? Nebo aby mě sponzoroval? “

Jak jste se dostala k organizaci? Pomohla Vám nějak?

„V klubu jsem téměř od začátku, jednou mi to někde vyskočilo a od té doby tam jsem. Tenkrát jsem chtěla žádat o obědy, ale pak jsem to neposlala.“

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

„Obecně co mám na srdci, sociální dávky dostávají ti, co je nepotřebují, zaměstnanost, kdo chce práci, tak si najde. Děti jsou hodně let od sebe, pracovala jsem brzo, do školky mi ho vzali, když mu byly tři roky, byl únorový. Přednost nemají zaměstnaný matky a ani samoživitelky, to mě rozčiluje. Před 15 lety to fungovalo, školky zřizuje město. Máma samoživitelka si nemůže dát dítě do soukromý školky, vydělávat jenom na školku. To nejde, když je sama. Zaměstnavatelé by měli nabízet mamkám home office, Úřad práce se zeptá: ,máte hlídání pro děti? Nemáte? Tak to my vás nezaregistrujeme.““

Respondentka č. 7

Kolik je vám let?

„26 let.“

Jaké je vaše vzdělání?

„Jsem vyučená.“

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

„Mám 1 dceru, jsou jí dva roky.“

Jaká je Vaše nynější situace?

„No já mám teda jakože přítele, ale já jsem jenom na rodičáku, takže chodím normálně na brigády, a tak si prostě přivydělávám.“

Pobíráte ještě nějaké jiné dávky kromě rodičovského příspěvku?

„Takže pobírám ten rodičák, jinak na nic jiného nemám nárok. Vlastně s tím přítelem, co jsem, on není otcem malé, ale prostě jsme se poznali, když jsem měla asi měsíc do porodu a malá mu říká táto, ale nemám fakt na nic nárok od státu, příspěvek na dítě nic.“

Pracujete?

„Každé ráno od pondělí do soboty roznáším noviny, takže tam mám fixní peníze, když chybím nebo jsem nemocná, tak to nemám zaplacený že jo. Je to náročné.“

Dcerka chodí do zařízení pro děti? Jak to máte s hlídáním pro dcerku?

„No máme to tak, že malá je teď měsíc u tety, také si tak zvyká na to být bez nás a připravuje se tím do školky, my si s ní voláme po messengeru, s tím, že já pak budu volat přes callcentrum, ale mám možnost volat doma. Takže já třeba, až malá půjde spát, já budu volat.“

Jak je to u Vás ve školce s přijetím dítěte do školky?

„Musíme splňovat asi to nejhlavnější kritérium, a to, že by dítě mělo mít trvalý pobyt, jenže my, kde bydlíme, tak nemáme trvalý pobyt, ani nám ho nedal, jakože majitel do bytu, bohužel kvůli malé aspoň. Takže já teď řeším a lítám kolem školek, a řeším, kde mi jí vezmou. S tím, jako že ve státní školce mi řekli, že samozřejmě přednost mají ty děti, které vlastně jsou ty, co bydlí přímo ve městě s tím, že pak půjdou ty děti, co nemají trvalý pobyt. A vlastně minule ty děti, co šly do školky od září, tak nevzali asi dvacet dětí, který jsou ve městě přihlášený, co mají trvalý pobyt, a já říkám: ‚to si ze mě děláte srandu?‘ Takže maximálně je ještě možnost, ještě zkusit o jednu dědinu dál, jestli by nám jí vzali a pak ještě dát do lesní školky, jiná možnost už asi nebude.“

Hledala jste i jiné zaměstnání během té doby, co jste maminkou? Máte zkušenost?

„Já jsem chtěla chodit uklízet, jo, partner dokáže hlídat malou, ale také chodí do práce a setkala jsem se s tím, že jsem chtěla si s sebou vzít na čtyřhodinový úklid dítě v kočárku, ale setkala jsem se s tím, že tam žádné dítě nechtěli a odmítli mě. Jo prostě buď budete chodit bez dítěte, nebo vůbec. Na to mi nezbyly žádný slova. Naštvalo mě to, chtěla jsem si přivydělat úklidem.“

Jak jste se dostala k organizaci?

„Facebook mi tu stránku nabídl a spíš bych chtěla pomáhat jiným maminkám, protože vidím, že některý maminky tam řeší situaci, a tak jim napíšu, povzbudím je, podle sebe, nelíbí se mi, když občas do sebe maminky jdou, to se mi fakt jako nelíbí jo, ale to je ve všech skupinkách.“

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

„Víte co, jako já to bohužel neovlivním, ale jako byla bych velmi ráda, kdyby prostě v budoucnu aspoň ty maminky třeba dostávaly to porodný a všechny dostávaly příspěvky na dítě, protože si to zasloužíme. Jsem vedená jako matka samoživitelka, otec vlastně na malou neplatí, o malou se nezajímá prostě nic, a teď si vezměte, já, jelikož jsem chodila do práce, tak jsem dokládala příjem, svůj příjem, co jsem já vydělala. Žádala jsem o příspěvek na dítě a nedostala jsem prostě ani to blbý porodný. Vezměte si, že to porodný by mi ušetřilo 10 měsíců na plínkách, když to řeknu takhle blbě. Bych mohla kupovat ty plínky a ušetřilo by mi to prostě peníze. Když jsme zjistili, že dcerka je alergická a že jí každý plínky nesednou jo, takže jsme hledali, kterou značku. Hledali jsme a byli jsme z toho nešťastný.“

Zmínila jste nyní, že otec neplatí alimenty?

„Ano neplatí, on není v rodném listě, my jsme se rozešli ve špatným, on mě totiž začal podvádět. Řekl mi, že na dítě mi platit nebude, tak jsem se rozhodla, že na to prostě kašlu, jo teda jsem se vlastně stěhovala pryč od něho, kámoška mi pomohla na chvíli s bydlením. Pak jsem se seznámila se svým současným přítelem, se kterým jsme vlastně dva roky. Seznámili jsme se těsně před tím, než jsem měla porodit, a tenkrát to bylo hezký, jsme se měli sejít, a já jsem mu napsala, že jsem těhotná. Že budu za měsíc rodit, a on že těhotenství není nemoc! To jsem měla radost.“

To je hezké, že to takhle dopadlo.

„Ano otec je ten, co vychovává! Otec malé měl pak náznaky, jakože by se chtěl zajímat o dceru a dělal si nároky, řekla jsem mu, nejdřív mi zaplatíš alimenty, co mi dlužíš na holku, za další necháš se zapsat do rodného listu a za třetí řekneš to své rodině, že jsi otec. Protože na mě to nešlo do 5. měsíce poznat, až pak to začalo růst a bylo to vidět, já jsem pak k jeho rodičům nejezdila, on nechtěl, abych tam jezdila a jezdil tam sám, že

prý je musí na to připravit, no a pak jsem zjistila, že mě podvádí a že nejezdí k žádným rodičům. Já jsem do 8. měsíce chodila do práce, abych měla nějaký peníze.“

Takže nesouhlasil se zapsáním do rodného listu?

„On řekl, že se nebude kvůli penězům uskrovňovat a já jsem se s tím smířila. Chodím do práce, nepotřebuju jeho dva tisíce, který bych asi dostávala.“

Respondentka č. 8

Kolik je vám let?

„23 let.“

Jaké je vaše vzdělání?

„Mám maturitu obor ekonomika a podnikání.“

Kolik máte dětí a kolik jim je let?

„Mám jednoho syna, je mu 14 měsíců.“

Jaká je Vaše nynější situace?

„Já jsem v té době bydlela v cizině, s tím, že otec je tedy cizinec a my jsme se rozešli. Tam byly velké komplikace, které se nedaly zvládnout, abych já s ním dál byla a vrátila jsem se do Čech. S tím, že jsem v Čechách řešila ty alimenty, jak bych měla nárok, ale nárok by měl i on na syna, což pro mne nepřipadalo v úvahu. Další věc je, že já jsem to řešila i s právníkem, který mi řekl, že jako máme oba dva nárok podílet se na té výchově, ale pokud že on mi ty alimenty nebude platit tak je velmi mizerná šance, abych to dostala zpátky pomocí exekutorů, že už to jde přes ty hranice. Plat měl dobrý a všechno, a kdyby platil alimenty, tak já to řeknu takhle, tak si žiju jako prase v žitě, ale stálo by mi to taky to, že by mohl syna vidat. Mohl by si ho brát za hranice a taky by mohl nastat ten problém, že by mi ty alimenty nezaplatil, ale já bych mu stejně musela malého dát, nemohla bych mu říct tak ty jsi mi nezaplatil a já ti malého nedám, takové vydírání - nevydírání. Tak to doputovalo až k tomu, že jsem se toho vzdala a nezapsala ho do rodného listu.“

Jak to zvládáte finančně?

„Myslím si, že každá maminka někdy selže, ale nemůžu si stěžovat.“

Pobíráte nějaké sociální dávky nebo příspěvky?

„Já to mám nastavené tak, že mám rodičovský příspěvek, 220 tisíc, jestli bude těch 300, uvidíme. Jsem v pronajatém bytě, tak mám příspěvek na bydlení, který sice nepokryje celý nájem, ale jsou to věci, na které jsem měla nárok. Vzhledem k tomu, že jsem měla něco naspořené, tak se mě netýká hmotná nouze a na to už nárok nemám.“

Dostáváte tedy od otce alimenty?

„Pohrozila jsem otci malého, protože začal vypisovat mě i moji rodině i jeho mamka jako tchýně, mi začaly psát brutální zprávy. Byla jsem na tom hodně špatně psychicky po porodu, a takže jsem to vyřešila tím, že jsem si ho zablokovala, řekla jsem mu, že je konečná, že se o svém synovi už nic nedozví, že se nenechám psychicky týrat, na to mi napsal, že se omlouvá a napsal, že mě bude měsíčně podporovat. Jestli je to adekvátní částka k jeho platu tak to ne, přijde mi to směšné k tomu, kolik vydělává, ale já jsem si řekla, že se tím musím prokopat nějak sama a že pak sama můžu být na sebe pyšná, co jsem dokázala. Vím, že se musím skrz to dostat, že musím zabezpečit svého syna a udělat všechno pro to, aby si řekl, že je pyšný na svou mamku, a to je pro mě hrozně důležité. To chci, aby si můj syn říkal o mě, že jsem to zvládla. Sice na tom nejsem úplně perfektně, ale prostě se tím prodřu.“

Pracujete?

„Asi se mám lépe než některé jiné maminky, jsou na tom hůře, které se musí prokopat. Tím, že umím cizí jazyk, tak ho učím, nemůžu říct, že mám trvalý příjem, je to nárazové. Prostě vím, že jednou si odučím tolik hodin a jednou třeba tolik, takže je to různé. Musím si podle toho zařídit hlídání a pak mohu učit, malý je stále kojeneč.“

Jak jste se dostala k organizaci?

„Ono to bylo, když jsem byla těhotná a měla jsem hodně času, vrátila jsem se v 16-17 týdnu. Hned jak jsem se vrátila, tak jsem se dostala na rizikový a do konce porodu, jsem neměla nárok na nemocenskou v Čechách, ani z té země, odkud jsem se vrátila. Snažila jsem se maminkám i hodně pomáhat. Neměla jsem nárok na nic, fakt na nic, a ani na žádný příspěvek, protože když jsem přišla na úřad a zažádala o hmotnou nouzi, tak se ptali, kolik mám na účtu peněz. Tak mi to přijde trochu prosté, aby stát kontroloval, kolik tam mám, kolik jsem si našetřila. Když prodám něco po synovi nebo svoje oblečení, protože mám nyní jinou konfekční velikost, tak mi ty peníze chodí na účet a nepotřebuju, aby mě stát kontroloval každý příjem. Aby mi ve finále řekli, že na nic nemám stejně nárok.“

Máte hlídání, když učíte?

„Já mám mamku, která není babička v babičkovském věku, ona hlídá ráda, ale je to tak, že na to nesmím spoléhat. Hodně cestuje, a když není, tak není. Když jsem se dívala na hlídání, tak se mi to absolutně nevyplatí. Hlavně to není paní, která se o to opravdu zajímá, je to nějaká studentka, která si chce přivydělat. Já učím v ranních hodinách a hlídání je odpoledne, a to mi v tuto dobu ani studentka nepřijde hlídat. Školka je od dvou let, a ne každému dítěti se ve školce líbí tak brzo. Zatím mi školka nepřijde aktuální a zajímavá a ani nevím, jestli se do toho vůbec poženou, když slyším z okolí, že ty maminky jsou více s nemocnými dětmi doma než v práci. Tak já si pak říkám: ,tak teď do tří let budu mít rodičák a co bude potom? Pak budu vypadat jako hloupá matka až si najdu práci a budu pořád doma, protože malý je pořád nemocný?‘“

Kdybyste mohla něco změnit, jaký by byl váš osobní návrh, který by vám pomohl ve vaší situaci?

„Přála bych si, aby nás – samoživitelky náš stát víc podporoval, ale ne víc kontroloval, třeba jaké máme vybavení bytu apod. Uvítala bych, kdyby existovaly pro mamky prostory, kam chodit s dětmi, musíme za všechno platit, hlídání je velmi drahá záležitost.“

Abstrakt

PLASSOVÁ, M. *Ekonomické ukazatele a současný život samoživitelek z neziskové organizace v ČR*. České Budějovice 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce V. Zvánovcová.

Klíčová slova: samoživitelka, funkce rodiny, neúplná rodina, rozpad rodiny, ekonomické dopady, feminizace chudoby, ženská práva, gender, podpora samoživitelek, výživné, neziskové organizace.

Bakalářská práce se zabývá velmi diskutovaným tématem na poli sociální práce, ženami, které vychovávají své děti samy. V úvodu je přiblížen pojem samoživitelství, dále se práce zabývá funkcemi rodiny, neúplnými rodinami a rozpadem rodiny. Následuje představení ekonomických dopadů, feminizace chudoby a ženských práv. Poté je práce věnována podpoře samoživitelek. Cílem práce bylo na základě studia odborných zdrojů, literatury a vytvořeného výzkumu představit život matek samoživitelek a zjistit, jaké ekonomické ukazatele ovlivňují jejich úroveň života. Pro naplnění cíle byl využit kvalitativní výzkum, který byl realizován pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Výsledky výzkumu jsou shrnuty a rozebrány v následné diskusi, poté obecněji zrekapitulovány v závěru práce, jež má poukázat na důležitost tématu samoživitelství v naší společnosti, dále upozorňuje na potíže, kterým matky musí čelit. Těmito potížemi je neshodné hledání zaměstnání, nelehké zharmonizování zaměstnání a péče o děti, nedostatek předškolních zařízení pro malé děti, stigmatizace ve společnosti. Tato práce je zároveň určena všem, kteří chtějí nahlédnout hlouběji do tématu samoživitelství a chtějí se dozvědět více o tom, jak matky samoživitelky žijí.

Abstract

Economic aspects and current life of single mothers from non-profit organisation in the Czech Republic.

Key words: single mother, family function, incomplete family, family breakdown, economic impacts, poverty feminisation, women rights, gender, support of single mothers, child support, non-profit organisations.

This assessment deals with very discussed topic in the field of social work, women, who raise their children themselves. The term single parent is explained in the introduction part of the assessment followed by terms family functions, incomplete families and their breakdown. This is followed by introduction of economic impacts, poverty feminisation and women rights. Then the assessment addresses the support of women. The goal of this assessment was to introduce life of single mothers and to find out which economic aspects have an impact on their life standards based on expert resources, literature and conducted survey. To complete the goal, a qualitative survey was used based on half-structured interviews. The results of the survey are examined in the following discussion, then repeated in general at the final stage of the assessment which is supposed show the importance of single parenting in our society and the difficulties single mothers have to face. These difficulties are the hardship of finding an employment, a life balance between work and parenting and caring for children, shortage of pre-school and childcare services, and stigmatisation in the society. This assessment is also dedicated to everyone, who wants to gain a deeper insight in to the single parenting topic and how single mothers live and cope.